

VYEO ISHIRINI VYA
IMAM ALI (A.S.)
ALIVYOWATANGULIA WENGINE

عشرون منقبة في أسبقية الإمام علي عليه السلام

Kimeandikwa na:
Sheikh Dkt. Abdullah Ahmad Yusuf

Kimetarjumiwa na:
Amiri Mussa

**VYEO ISHIRINI VYA
IMAM ALI (a.s.)
ALIVYOWATANGULIA
WENGINE**

عشرون منقبة في أسبقية الإمام
علي عليه السلام

**Kimeandikwa na:
Sheikh Dkt. Abdullah Ahmad Yusuf**

**Kimetarjumiwa na:
Amiri Mussa**

ترجمة

عشرون منقبة في أسبقية الإمام علي
عليه السلام

تأليف

عبد الله أحمد يوسف

من اللغة العربية إلى اللغة السواحلية

©Haki ya kunakili imehifadhiwa na:
AL-ITRAH FOUNDATION

ISBN: 978 – 9987 – 17 – 117 – 0

Kimeandikwa na:
Sheikh Dr. Abdullah Ahmad Yusuf

Kimetarjumiwa na:
Ustadh Amiri Mussa Kea

Toleo la kwanza: Julai, 2019
Nakala: 2,000

Kimetolewa na kuchapishwa na:
Al-Itrah Foundation
S.L.P. 19701 Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 22 2110640 / 2127555
Barua Pepe: alitrach@yahoo.com
Tovuti: www.alitrach.info
Vitabu mtandaoni: www.alitrach.info/ebooks/

ILI KUSOMA QUR'ANI MUBASHARA
KWA NJIA YA MTANDAO
TEMBELEA www.somaquran.com

YALIYOMO

Cheo cha Kwanza:

Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu 1

Cheo cha Pili:

Ni wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ 9

Cheo cha Tatu:

Mwanafunzi wa kwanza wa Mtume ﷺ 13

Cheo cha Nne:

Mwandishi wa kwanza wa Wahyi 16

Cheo cha Tano:

Mtu wa kwanza aliyeikusanya Qur'ani Tukufu 18

Cheo cha Sita:

Ni mtu wa kwanza kumbai Mtume ﷺ 25

Cheo cha Saba:

Wa kwanza aliyeitwa Wasii 28

Cheo cha Nane:

Imam wa kwanza katika Uislamu..... 31

Cheo cha Tisa:

Wa kwanza kupewa lakabu ya

Amirul-Muuminina..... 33

Cheo cha Kumi: Wa kwanza kutoa nafsi yake kwa ajili ya Uislamu ..	36
Cheo cha Kumi na Moja: Mpiganaji Jihadi wa kwanza katika njia ya Mwenyezi Mungu.....	42
Cheo cha Kumi na Mbili: Kadhi Mkuu wa kwanza katika Uislamu.....	44
Cheo cha Kumi na Tatu: Wa kwanza kubeba Bendera ya Uislamu	46
Cheo cha Kumi na Nne: Khalifa wa kwanza wa Bani Hashim.....	51
Cheo cha Kumi na Tano: Mtu wa kwanza kuandika vitabu katika Uislamu.....	52
Cheo cha Kumi na Sita: Mtu wa kwanza kuweka elimu ya kanuni za Lugha ya Kiarabu	53
Cheo cha Kumi na Saba: Mtu wa kwanza kuasisi Elimu ya Itikadi	60
Cheo cha Kumi na Nane: Wa kwanza kuweka katiba iliyokamilika ya Serikali ya Kiislamu	63

Cheo cha Kumi na Tisa:

Mtu wa kwanza kuvunja Masanamu 65

Cheo cha Ishirini:

Wa kwanza aliyezaliwa Msikitini na kuuawa

kishahidi Msikitini 74

Hitimisho la Miski 76

Rejea 78

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

DIBAJI

Kitabu hiki ni toleo la Kiswahili la taasisi ya Al Itrah Foundation. Chapisho lake limelenga kukidhi mahitaji ya kiroho ya zama hizi pamoja na Ubongo na fikra zinazokuwa za Muislam. Jitihada kubwa zimefanywa na Taasisi kuweka chapisho hili la Kiswahili katika msingi wa haki na wenye kukubalika katika Uislam.

Unaombwa kwa Taadhima ukisome kitabu hiki katika malengo yaliyokusudiwa. Pia Unaombwa kuwasilisha kwetu maoni yako huru juu ya chapisho letu hili, jambo ambalo tutashukuru sana.

Kutangaza ujumbe wa Uislam ni kazi ambayo inahitaji ushirikiano wetu sote. Taasisi inakuomba kuungana na kushirikiana kama ilivyoagizwa katika aya ya Qur'an: (Surat Saba' 34:46).

Na rehma za Allah ziwe juu yako.

Wako katika Uislam

Al Itrah Foundation

Barua Pepe: alitrh@yahoo.com

SMS: +255 778 300 140

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

NENO LA MCHAPISHAJI

Kitabu ulichonacho mikononi mwako ni tarjuma ya kitabu cha Kiarabu kiitwacho, *'Ushuruna Manqabatini fiy Asbaqiyyati 'l-Imam Ali (a.s.)* kilichoandikwa na Sheikh Dkt. Abdullah Ahmad Yusuf. Sisi tumekiita, *Vyeo Ishirini vya Imam Ali (a.s.) Alivyowatangulia Weingine.*

Imam Ali (a.s.) alikuwa Khalifa wa Nne kama anavyotambulika kwa Waislamu wote, lakini yeye pia ni Imamu wa Kwanza katika mlolongo wa Maimamu 12 wanaotokana na Nyumba ya Mtukufu Mtume (s.a.w.w.) wanaofuatwa na Waislamu wa madhehebu ya Shia.

Kwa hakika Imamu Ali (a.s.) ni mtu maarufu sana, si kwa Waislamu tu bali hata kwa wasio Waislamu, na sifa zake wanazitambua marafiki zake na halikadhalika madui zake.

Mwandishi katika kitabu chake hiki anatutajia baadhi ya sifa miongoni mwa sifa za Imam Ali (a.s.) ambazo kwazo amewatangulia masahaba wote kwa ujumla wao. Kama ilivyo kawaida, Maimamu hawa wanaotokana na Nyumba ya Mtukufu Mtume (s.a.w.w.) ni

wateule wa Allah, na maisha yao ni mfano wa kuigwa katika jamii ya wakati ule na wakati huu na wakati ujao.

Tumekiona kitabu hiki ni chenye manufaa sana, hususan wakati huu wa maendeleo makubwa ya elimu katika nyanja zote ambapo uwongo, ngano za kale na upotoshaji wa historia ni vitu ambavyo havina nafasi tena katika akili za watu. Kutokana na ukweli huu, taasisi yetu ya Al-Itrah imeamua kukichapisha kitabu hiki kwa lugha ya Kiswahili kwa madhumuni yake yaleyale ya kuwahudumia Waislamu, hususan wazungumzaji wa Kiswahili.

Tunamshukuru ndugu yetu Sheikh Amiri Mussa kwa kazi kubwa aliyoifanya ya kukitarjumi kitabu hiki kwa lugha ya Kiswahili. Aidha tunawashukuru pia na wale wote walioshiriki kwa namna moja au nyingine hadi kufanikisha kuchapishwa kwake. Allah awalipe wote malipo mema hapa duniani na kesho Akhera pia – Amin.

Mchapishaji
Al-Itrah Foundation

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

UTANGULIZI

Vitabu vingi vya historia na hadithi vinabainisha suala la kutangulia kwa Imam Ali عليه السلام katika Uislamu kwa mambo mengi, na miongoni mwa mambo ya fahari kwa Imam Ali عليه السلام ni kule kutangulia kwake katika Uislamu wenyewe. Kumkubali na kumwamini Mtume Muhammad صلى الله عليه وسلم tangu siku ya kwanza ulipote-remka Wahyi kwa Mtukufu Mtume صلى الله عليه وسلم. Aidha pia kuswali nyuma yake, na kusimama pamoja naye katika raha na shida.

Na dhana ya ubora ambayo Qur’ani tukufu imeibainisha ni fadhila kwa wale waliotangulia katika Uislamu, hiyo ni kwa mujibu wa kauli ya Mola Manani (s.w.t) aliyesema:

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Na waliotangulia wa kwanza katika wahajiri na Ansari. Na wale waliowafuata kwa wema, Mwenyezi Mungu yuko

radhi nao na wao wako radhi Naye; na amewaandalia Bustani ambazo hupita mito chini yake, watadumu humo milele. Huko ndiko kufuzu kukubwa.”¹

Imam Ali ؑ ni wa mwanzo kati ya wale waliomwamini Bwana Mtume ﷺ, kama vile alivyokuwa wa awali na aliyewatangulia watu wengine wote katika kila jambo la kheri. Na tunapopakua na kuperuzi kurasa mbalimbali za historia za Imam Ali ؑ, tunakuta kwamba yeye ni wa mwanzo katika kila kitu. Yeye ni mtu wa mwanzo kuukubali Uislamu, wa mwanzo kuswali pamoja na Bwana Mtume ﷺ. Ni Imam wa mwanzo katika Uislamu, mtu wa kwanza kupewa lakabu ya Amirul-Muuminina (kiongozi wa waumini), mtu wa kwanza aliyekusanya Qur’ani tukufu na akaweka misingi ya elimu zake. Ni mwanafunzi wa kwanza wa Mtume ﷺ, mtu wa kwanza aliyembai Mtume ﷺ na akatangaza kumnusuru yeye, ni mwandishi wa kwanza wa Wahyi. Ni mtu wa kwanza kupewa uongozi na usimamizi wa mambo juu ya Waislamu, ni mtu wa kwanza kutoa nafsi yake kwa ajili ya kuokoa uhai wa Bwana Mtume ﷺ. Ni mtu wa kwanza kupigana vita katika njia ya Mwenyezi Mungu, wa kwanza kubeba bendera ya Uislamu mbele ya Mtume ﷺ. Ni wa kwanza kufikisha ujumbe wa Mtume ﷺ, kadhi wa kwanza katika Uislamu, na

¹ Surat At-Tawba 9:100

Mwislamu wa kwanza ambaye Mtume ﷺ hakumwamrisha yeyote juu yake. Ni khalifa wa kwanza wa ukoo wa Hashim, na mtu wa kwanza kuweka katiba iliyokamilika ya dola na serikali ya Kiislamu. Ni mtu wa kwanza kuandika vitabu katika Uislamu, wa kwanza aliyeweka elimu ya Nahawu, mtu wa kwanza aliyeasisi elimu ya theiolojia katika Uislamu. Na ni mtu wa kwanza kuzaliwa msikitini (ndani ya Ka'ba) na kufa shahidi msikitini... na orodha ni ndefu!

Kwa hivyo Imam Ali ﷺ alikuwa na shakhsia ya kipekee katika historia ya Uislamu kwa ushahidi wa wale wenye insafu miongoni mwa wanahistoria, waandishi na wasomi wenye tafakuri.

Na hakika Bwana Mtume ﷺ mara nyingi alikuwa akitaja na akibainisha vyeo, mambo mahsusi na fadhila za Amirul-Muuminina ﷺ. Hakika wasomi, wanazuoni, wapokezi wa hadithi na wasimulizi wa hadithi chungu tele, wameandika vitabu chungu nzi-ma ambavyo vimetilia umuhimu uandikaji wa vyeo na fadhila za Imam Ali ﷺ kwa namna ya kujitegemea na kwa marefu na mapana. Na hayo hayapatikani kwa madhehebu maalum, bali wamezingatia na kutilia umuhimu hilo wasomi wa madhehebu zote, kwa mfano kitabu cha Nasaai ambacho kinaelezea mambo mahsusi ya Amirul-Muuminina, kitabu *Al-Manaqibu* cha Khwarizmi, kitabu *Manaqibu Ali bin Abi Twalib* cha Isfahani, kitabu *Manaqibu Aali Abi*

Twalib cha Ibn Shahr Ashuub... na vinginevyo vingi miongoni mwa vitabu ambavyo vimetilia umuhimu katika kuandika fadhila za Imam Ali bin Abi Twalib عليه السلام.

Hakika Mwenyezi Mungu (s.w.t) huleta katika kila zama na sehemu miongoni mwa wasimulizi wa hadithi na wanahifidhi ambao huandika vitabu na ujumbe mbalimbali kuhusiana na fadhila za Amirul-Muuminina Ali bin Abi Twalib عليه السلام na kuvisambaza kwa watu. Pamoja na kuwa waandishi hao walikabiliwa na maudhi katika kusambaza fadhila zake na vyeo vyake, na matokeo yake kupelekea baadhi yao hata kuhatarisha maisha yao.

Maadui wa Uislamu hawakufanikiwa katika kuficha fadhila, daraja na vyeo vyake, bali kila zama zilivyo zidi kusonga mbele ndivyo zilivyoenea na kuzagaa, mpaka Ibn Abi Hadid akasema: “Niseme nini kuhusiana na mtu ambaye wamekiri na kukubali maadui zake na wale waliokuwa mahasimu wake juu ya fadhila zake, na haikuwezekana kwao kupinga na kukaidi fadhila na vyeo vyake, na kuficha fadhila zake. Niseme nini kumhusu mtu ambaye inathibiti kwake kila fadhila, na kila kundi linaishia kwake, pia kila kundi huvutika kuelekea kwake, basi yeye ni raisi wa fadhila na chemchem zake.”²

² *Sharhu Nahjul-Balaghah*, Juz. 1, uk. 35 cha Ibn Abi Hadid.

Na ukweli upo wazi kutokana na kukiri wanahadithi wote, wanahifidhi na wahakiki; kwamba yale yaliyoelezwa kumhusu yeye hayakuja kumhusu yeyote zaidi yake miongoni mwa Masahaba wa Mtume ﷺ kuhusiana na fadhila na daraja – kwa njia sahihi na zenye kuzingatiwa na kuaminiwa – kama ilivyokuja katika fadhila za Imam Ali ؑ, nafasi yake na vyeo vyake.

Kitabu hiki kinataja kwa ujumla vyeo ishirini miongoni mwa vyeo, daraja na fadhila za Imam Ali ؑ ambaye hakutanguliwa na yeyote katika vyeo hivyo. Wala hakuna yeyote aliyekuwa sawa naye katika vyeo hivyo, bali alikuwa ؑ wa kwanza wao na aliwashinda na kuwapiku wote kwazo. Na hadithi hizi zinaonesha nafasi, daraja, fadhila za Amirul-Muuminina ؑ na kutangulia kwake katika mambo chungu nzima katika mwenendo na harakati za Uislamu.

Tunaandika katika kurasa mbalimbali ndani ya kitabu hiki miongoni mwa mambo ambayo Imam Ali ؑ alikuwa wa kwanza na kuwatangulia wengine, pamoja na kutaja dalili juu ya hayo kutoka katika vitabu mama vya hadithi na historia vya pande mbili, ili vizazi vijavyo viweze kujua nafasi ya Imam Ali ؑ na fadhila zake kwa njia ya kisasa, yenye mtiririko na kwa ufupi.

Hitimisho ... Ninamuomba Mwenyezi Mungu (s.w.t) ajaalie kitabu hiki kiwe mzani wa amali zangu, na kininufaishe katika akhera yangu, Qur’ani tukufu inasema:

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

“Siku ambayo haitafaa mali wala wana. Isipokuwa mwenye kuja kwa Mwenyezi Mungu na moyo uliosalimika.”³

Hakika yeye ametukuka na kutakasika – ni mafikio ya matarajio, lengo la matumaini, chemchem ya rehema, majazo mema na utoaji.

Na Mwenyezi Mungu Ndiye Mwenye kuombwa msaada.

Abdullah Ahmad Yusuf

³ Surat Ash-Shu’araa 26:88-89.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

CHEO CHA KWANZA

MTU WA KWANZA KUUKUBALI UISLAMU

Wanahistoria chungu nzima wamebainisha na kueleza bayana kwamba Imam Ali عليه السلام ndiye wa kwanza kuukubali Uislamu, na hakutanguliwa na yeyote katika hilo, awe mwanaume au mwanamke. Hakika ametilia mkazo hilo Imam Ali عليه السلام mwenyewe akiji-nadi kwa kauli yake: “Ewe Mwenyezi Mungu! Hakika mimi ni mtu wa kwanza aliyekubali, kusikia na kuitikia.”⁴

Na imepokewa kutoka kwa Ibn Murduwayh, kutoka kwa Ali عليه السلام amesema: “Mimi ndiye wa kwanza kuukubali Uislamu, na ndiye wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ.”⁵

Na Ibn Hisham katika kitabu chake *Sirat Nabawiyyat* amesema: Na ikawa ni neema ya Mwenyezi Mungu juu ya Ali bin Abi Twalib na yale ambayo Mwenyezi

⁴ *Biharul-Anwar*, Juz. 34, uk. 111 cha Allamah Majlisi.

⁵ *Manaqib Ali bin Abi Twalib* عليه السلام, uk. 47 cha Ibn Murduwayh Isfahani, na. 1.

Mungu aliyomtendea yeye na akamtakia kheri. Hakika makuraishi walipatwa na ugumu mkubwa wa maisha, na Abu Twalib alikuwa na familia kubwa. Basi Mtume ﷺ alimwambia baba yake mdogo Abbas, naye alikuwa na hali afadhali miongoni mwa ukoo wa Hashim: ‘Ewe Abbas! Hakika kaka yako Abu Twalib ana familia kubwa, na watu wamepatwa na ugumu wa maisha, basi twende kwake ili tumfanyie wepesi juu ya familia yake. Mimi nitamchukua mmoja miongoni mwa wanawe, na wewe mchukue mmoja, hapo tuta-kuwa tumempunguzia uzito wa hao wawili.’

Abbas akasema: Ndiyo, basi wakaenda mpaka kwa Abu Twalib, wakamwambia: Hakika sisi tunataka kukupunguzia uzito kutokana na ukubwa wa familia yako mpaka watu yawaondokee yale waliyoyapata. Abu Twalib akawaambia: Ikiwa mtaniachia mimi Aqiil, fanyeni mfanyavyo, basi Bwana Mtume ﷺ akamchukua Ali na akawa naye, na Abbas akamchukua Ja’far akawa naye. Ali aliendelea kulelewa na Mtume ﷺ mpaka pale Mwenyezi Mungu (s.w.t) alipomtuma Mtume kuwa nabii na mjumbe Wake, basi Ali akamfuata yeye, akamwamini na akamsadikisha.⁶

⁶ *Siirat Nabawiyyat*, Juz. 1, uk. 184-185 cha Ibn Hisham. Kimechapishwa na Maktaba ya Aswriyyat Beirut, chapa ya mwaka 1423 A.H – 2002 A.D.

Nasaai amepokea katika kitabu chake *Khaswaiswu* kutoka kwa Zayd bin Arqam amesema: “Mtu wa kwanza kuukubali Uislam kwa Mtume ﷺ ni Ali bin Abi Twalib.”⁷

Na wanahadithi wengi wametaja kwamba Ali ﷺ ni mtu wa kwanza kumfuata Mtume ﷺ na kumuamini, na hawakutofautiana kwa hilo isipokuwa wachache, hakika ﷺ amesema: “Mimi ndiye mkweli zaidi, na mimi ni mfarakishaji wa kwanza, niliukubali Uislamu kabla watu hawajasilimu, na nikaswali kabla ya wao kuswali.”

Na yule atakayerejea na kusoma vitabu vya watu wa hadithi litathibitika kwake hilo na atalijua wazi kabisa. Na Waqidy na Ibn Jarir Twabari wamelieleza hilo, na hiyo ni kauli ambayo yeye Twabari ameiona ni nzito, na mwandishi wa kitabu *Al-Istiaab* akaitetea.

Na katika kitabu *Usudul-Ghabah* imeandikwa: Yeye ni wa kwanza katika watu kuukubali Uislamu, na ndiyo kauli ya wanazuoni wengi. Na Ibn Abdil-Barri katika kitabu *Al-Istiaab* ameandika: Imepokewa kutoka kwa Salman, Abu Dharr, Miqdad, Khabab, Jabir, Abu Said Khudri na Zayd bin Arqam kwamba hakika Ali bin Abi Twalib ni mtu wa kwanza kuukubali Uislamu.

⁷ *Khaswaiswu Amirul-Muuminina Ali bin Abi Twalib*, uk. 20 cha Nasaai, hadith ya. 3 na 4.

Na Ibn Is-haaq amesema: Mtu wa kwanza kumuamini Mwenyezi Mungu (s.w.t) na Mtume Wake Muhammad ﷺ miongoni mwa wanaume ni Ali bin Abi Twalib, na hiyo ni kauli ya Ibn Shihab isipokuwa yeye amesema: Miongoni mwa wanaume baada ya Bibi Khadija. Nayo ni kauli ya wote kuhusiana na Bibi Khadija. Kisha amepokea kwa sanad yake kutoka kwa Ibn Abbas amesema: Ali ana mambo manne hanayo mwingine yeyoye kati ya hayo, nayo ni; yeye ni wa kwanza katika waarabu na wasiokuwa waarabu kuswali pamoja na Mtume ﷺ, ndiye ambaye alikuwa mshika bendera yake katika kila pambano, ndiye ambaye alisubiri pamoja naye siku watu walipomkimbia Mtume ﷺ, na ndiye aliyemuosha na akamuingiza kaburini mwake.

Akasema: Imepokewa kutoka kwa Salman kutoka kwa Bwana Mtume ﷺ kwamba amesema: “Mtu wa kwanza katika umma huu kuingia kwenye Hodhi ni yule wa kwanza kuukubali Uislamu, naye ni Ali bin Abi Twalib.” Na kwa sanad yake kutoka kwa Salman Farsi, kutoka kwa Mtume ﷺ amesema: “Wakwanza wenu kufika kwenye Hodhi ni yule wakwanza wenu kuukubali Uislamu, naye ni Ali bin Abi Twalib.” Na Hakim ameipokea hiyo katika kitabu chake *Mustadrak* kwa sanad yake kutoka kwa Salman. Na imepokewa kutoka kwa Ibn Abbas kwamba Ali bin Abi Twalib alikuwa ni mtu wa kwanza aliyeamini miongoni mwa watu baada ya Khadija.”

Abu Amru bin Abdil-Barr amesema: Sanad hii haipondwi na yeyote kwa kusihi kwake na ukweli wa nukuu zake. Na akasema Ibn Shihab, Abdullah bin Muhammad bin Aqiil, Qitada na Ibn Is-haaq: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu miongoni mwa wanaume ni Ali. Na wameafikiana kwamba bibi Khadija ni wa kwanza kumuamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake na akamsadikisha yeye kwa lile alilokuja nalo kisha akafuatia Ali.

Akasema imepokewa kutoka kwa Abi Raafi' mfano wa hilo. Na kwa sanad yake aliulizwa Muhammad bin Ka'b Qardhay ni nani wa kwanza kuukubali Uislamu je, Ali au Abu Bakr? Akasema: Utakatifu ni wa Mwenyezi Mungu, Ali ni wa kwanza kuukubali Uislamu kati ya hao wawili, na hakika imeshabihi-shwa juu ya watu hakika Ali alificha Uislamu wake, na hakuna shaka hakika Ali kwetu sisi ndiye wa kwanza kuukubali Uislamu kati ya hao wawili.

Kwa sanad yake kutoka kwa Qitada kutoka kwa Hasan amesema: Ali ni wa mwanzo kuukubali Uislamu. Na akasema Ibn Is-haaq: Wa kwanza kutajwa kuwa alimwamini Mwenyezi Mungu na Mtume wake ni Ali bin Abi Twalib. Kwa sanad yake kutoka kwa Qitada kutoka kwa Hasan na wengineo wakasema: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu baada ya Khadija ni Ali bin Abi Twalib. Na kwa sanad yake kutoka kwa Ibn Abbas amesema: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu ni Ali.

Ibn Abdul-Barr amesema: Muslim Malaiy amepokea kutoka kwa Anas bin Malik amesema: Mtume ﷺ alipewa habari ya unabii siku ya Jumatatu na Ali akaswali siku ya Jumanne.

Hakim amepokea katika *Mustadrak* kwa sanad yake kutoka kwa Abdullah bin Burayda kutoka kwa baba yake amesema: Mtume alifunuliwa siku ya Jumatatu na Ali akaswali siku ya Jumanne. Na kwa sanad yake kutoka kwa Anas bin Malik amesema: Mtume ﷺ alifunuliwa utume siku ya Jumatatu na Ali akasilimu siku ya Jumanne.

Nasaai amepokea katika kitabu chake *Khaswaiswu* kwa sanad chungu nzima kutoka kwa Zayd bin Arqam amesema: Mtu wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ ni Ali bin Abi Twalib. Na kwa sanad yake kutoka kwake: Ni mtu wa kwanza kuukubali Uislamu kwa Mtume ﷺ. Hakim amepokea katika kitabu chake *Mustadrak* na akaikubali usahihi wake kutoka kwa Zayd bin Arqam, amesema: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu kwa Mtume ﷺ ni Ali bin Abi Twalib. Na Dhahabi akakubali usahihi wake katika kitabu chake *Talkhiswul-Mustadrak* na katika kitabu *Al-Istiaab*.⁸

Na kutoka kwa Muhammad bin Is-haaq amesema: Wa kwanza aliyetajwa miongoni mwa watu waliomua-

⁸ *A'yaan Shi'ah*, Juz. 2, uk. 25-26 cha Sayyid Muhsin Amiin.

mini Mtume ﷺ, akaswali na akasadikisha yale yaliyokuja kutoka kwa Mwenyezi Mungu, ni Ali bin Abi Twalib, naye muda huo akiwa na umri wa miaka kumi. Na yakawa miongoni mwa yale ambayo Mwenyezi Mungu amemneemesha Ali bin Abi Twalib ﷺ kwamba yeye alilelewa na Bwana Mtume ﷺ kabla ya Uislamu.⁹

Na Ibn Is-haaq akasema: Ali aliukubali Uislamu akiwa na miaka kumi.¹⁰ Na Ibn Kathiir amenukuu kwa sanadi yake: Ali bin Abi Twalib ni mtu wa kwanza kuukubali Uislamu, na hakika alisilimu akiwa na umri wa miaka tisa.¹¹ Na Ibn Abbas amesema: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu kwa Mtume ﷺ ni Ali.¹²

Na imepokewa katika kitabu *Usudul-Ghabah* kwa sanad zisizo na idadi mpaka kwa Ibn Abbas na Zayd bin Arqam amesema: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu ni Ali.¹³ Na imepokewa kutoka kwa Zayd

⁹ *Manaqib*, uk. 51 cha Muwaffaq Khawarzimi, kimechapishwa na Taasisi ya Nashri Islamiy, Qum, chapa ya tano mwaka 1425 A.H, na. 13.

¹⁰ *Al-Bad-u wa Tarikh*, uk. 372 cha Ahmad bin Suhal Balkhi, kimeshapishwa na Taasisi ya Swadir, Beirut, chapa ya kwanza mwaka 1431 A.H – 2010 A.D.

¹¹ *Bidayat wa Nihayah*, Juz. 3, uk. 285 cha Ibn Kathiir.

¹² *Kamil fi Tarikh*, Juz. 1, uk. 582 cha Ibn Athiir.

¹³ *Usudul-Ghabah*, Juz. 4, uk. 17 cha Ibn Athiir.

bin Arqam amesema: Mtu wa kwanza kuukubali Uislamu kwa Mtume ﷺ ni Ali bin Abi Twalib.¹⁴

Qadhi Maghribi anasema: Basi akaamini – yaani Ali – Mwenyezi Mungu na Mtume Wake watu wakiwa ni washirikina. Na akamsadikisha nabii wake hali ya kuwa wao wanamkadhibisha, basi akawa muumini wa mwanzo kuamini na akawatangulia wale waliotangulia. Na akawa kwa ajili hiyo ni miongoni mwa wakurubishwa na wasadikishaji na yeye ndiye mwenye haki zaidi ya kutajwa kwa majina haya mawili, na kwa mantiki hiyo ikasemwa kwamba: Kila Aya ambayo ipo ndani ya Qur’ani inayosema: “Enyi mlioamini!” basi Ali ni kinara wake.”¹⁵

Na hakika vitabu vingi vya historia, sira na hadithi vimetilia mkazo kwamba Imam Ali ﷺ ndiye mtu wa kwanza kuukubali Uislamu, hakutanguliwa na yeyote yule, na hawakwenda khilafu na hilo isipokuwa wachache miongoni mwa wanahistoria.

¹⁴ *Tarikh Twabari*, Juz. 1, uk. 537 cha Ibn Jarir Twabari.

¹⁵ *Al-Manaqib wal-Mathalib*, uk. 206 cha Qadhi Maghribi.

CHEO CHA PILI:

NI WA KWANZA KUSWALI PAMOJA NA MTUME ﷺ

Miongoni mwa vyeo na daraja za Imam Ali ﷺ ambazo amewatangulia wengine, ni yeye kuwa wa mwanzo kuswali pamoja na Mtume ﷺ. Zipo hadithi mutawatiri chungu nzima zinazohusiana na suala hilo, baadhi ya hizo ni:

Nasaai amepokea kwa sanad yake kutoka kwa Habat Arani amesema: Nilimsikia Ali akisema: “Mimi ni wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ.”¹⁶

Imepokewa kutoka kwa Zayd bin Arqam amesema: “Mtu wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ ni Ali.”¹⁷

Na imepokewa kutoka kwa Amru bin Murrat amesema: Nimemsikia Baba yake Hamza akisema: Nilimsikia Zayd bin Arqam akisema: “Mtu wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ ni Ali ﷺ.”¹⁸

¹⁶ *Khaswaiswu Amīrul-Muūminina Ali bin Abi Twalib*, uk. 20 cha Nasaai, kimechapishwa na Maktaba ya ‘Aswriyyat mwaka 1424 A.H – 2003 A.D.

¹⁷ *Khaswaiswu Amīrul-Muūminina Ali bin Abi Twalib*, uk. 20 cha Nasaai, kimechapishwa na Maktaba ya A’swriyyat mwaka 1424 A.H – 2003 A.D.

¹⁸ *Tarikh Twabari*, Juz. 1, uk. 537 cha Ibn Jarir Twabari.

Imepokewa kutoka kwa Ubada bin Abdillah amesema: Nimemsikia Ali akisema: “Mimi ni mja wa Mwenyezi Mungu na ndugu wa Mtume, na mimi ni Swiddiqul Akbar, hayasemi haya yeyote baada yangu isipokuwa ni muongo mzushi. Nimeswali pamoja na Mtume ﷺ kabla ya watu wengine kwa muda wa miaka saba.”¹⁹

Imepokewa kutoka kwa Ibn Murduwayh kutoka kwa Habat bin Juwayn, Ali ﷺ alimwambia: “Nimemwabudu Mwenyezi Mungu pamoja na Mtume ﷺ kwa miaka saba kabla hajamwabudu yeyote miongoni mwa umma huu.”²⁰

Ibn Abbasi amesema: Mtu wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ ni Ali. Na Jabir bin Abdillah akasema: Mtume ﷺ alitumwa kwa watu rasmi siku ya Jumatatu, na Ali akaswali siku ya Jumanne.”²¹

Na katika kitabu *Al-Istiaab*, Ali amesema: “Nimeswali pamoja na Mtume hivi (aliashiria kwa vidole), hakiswali mwingine yeyote pamoja naye ila mimi na Khadija. Na imepokewa kwa sanad yake kutoka kwa Habat bin Juwayn, kutoka kwa Ali amesema: Simjui mja wa Mwenyezi Mungu yeyote katika umma huu

¹⁹ *Tarikh Twabari*, Juz. 2 uk. 537 na *Kamil fi Tarikh*, Juz. 1, uk. 582 cha Ibn Athiir.

²⁰ *Manaqib Ali bin Abi Twalib*, uk. 48 cha Isfahani, hadithi ya. 4.

²¹ *Al-Kamil fi Tarikh*, Juz. 1, uk. 582.

kabla yangu, hakika nimemwabudu Yeye (s.w.t) kabla hajamwabudu yeyote miongoni mwao kwa miaka mitano au saba.

Na kwa sanadi yake kutoka kwa Abi Ayub Answari, kutoka kwa Mtume ﷺ amesema: “Hakika Malaika waliswali (*swalawat*) juu yangu na juu ya Ali kwa miaka saba, kwa hivyo hakuwali mtu yeyote pamoja nami asiye kuwa yeye.”

Nasaai amepokea katika *Khaswaiswu* kwa sanad yake kutoka kwa Ali, amesema: Nimeamini kabla ya watu kwa miaka saba. Na kwa sanad yake kutoka kwake amesema: Simjui yeyote katika umma huu mja wa Mwenyezi Mungu baada ya Mtume wetu mwingine asiye kuwa mimi, nimemwabudu Mwenyezi Mungu kabla ya mwingine yeyote katika umma huu kwa miaka saba. Vivyo hivyo katika chapisho lingine, na huenda inakaribia miaka saba.²²

Hakim amepokea katika Mustadrak kwa sanad yake kutoka kwa Ubadu bin Abdillah Asady, kutoka kwa Ali amesema: Hakika mimi ni mja wa Mwenyezi Mungu, ndugu wa Mtume Wake, na mimi ni Swiddiqu Akbar, hasemi hayo yeyote baada yangu isipokuwa ni muongo. Nimeswali pamoja na Mtume ﷺ kabla ya watu kwa miaka saba, kabla yeyote hajamwabudu katika umma huu.²³

²² *A'yaan Shi'ah*, Juz. 2, uk. 26 cha Sayyid Muhsin Amiin.

²³ *A'yaan Shi'ah*, Juz. 2, uk. 26 cha Sayyid Muhsin Amiin.

Na kwa sanad yake kutoka kwa Habat Arni amesema: Nilimsikia Ali akisema: Hakika nimemwabudu Mwenyezi Mungu miaka mitano kabla hajaabudiwa na yeyote katika umma huu. Na kwa sanad yake kutoka kwa Habat Arni amesema: Nilimsikia Ali akisema: “Mimi ni wa mwanzo kuswali pamoja na Mtume ﷺ.” Na Hafidh Nasaai ameipokea mfano wa hiyo katika kitabu chake *Khaswaiswu* kwa sanad yake kutoka kwa Habat Arni.²⁴

Na imepokewa kutoka kwa Ibn Abbas amesema: Mtume ﷺ amesema: “Malaika waliniswalia mimi na Ali kwa miaka saba,” ikaulizwa: Ewe Mtume ﷺ kwa nini ilikuwa hivyo? Akasema: “Hakuwa pamoja na mimi yeyote isipokuwa Ali.”

Na katika riwaya kutoka katika kitabu *Al-Manaqib* cha Khuwarzimi pia amesema: “Malaika waliniswalia mimi na Ali kwa miaka saba, na kwa hivyo haikunyanyuka shahada; *laa ilaaha illallah* mbinguni isipokuwa kutoka kwangu na kutoka kwa Ali. Hakika Twabari ameeleza hayo katika kitabu *Khaswaiswu*.²⁵

Na yanabainika kutokana na yale yaliyotangulia miongoni mwa hadithi na habari mbalimbali kwamba, Ali ﷺ ndiye wa mwanzo kuswali pamoja na Bwana Mtume ﷺ. Na hakika amewatungulia Waislamu wote

²⁴ *A'yaan Shi'ah*, Juz. 2, uk. 25 cha Sayyid Muhsin Amiin.

²⁵ *Biharul-Anwar*, Juz. 38, uk. 239 cha Allamah Majlisi.

kwa miaka saba, kwani swala ilifaradhishwa katika usiku wa Israa, na ilikuwa miaka mitatu kabla ya kuhama, na Mtume ﷺ aliishi Makka tukufu baada ya kutumwa rasmi kufanya kazi ya utume kwa muda wa miaka kumi. Na alikuwa Imam Ali ﷺ akienda pamoja na Mtukufu Mtume ﷺ kwenye pango la Hiraa, au kwenye bonde, na walikuwa hao wawili wakimwabudu Mwenyezi Mungu (s.w.t) kwa muda huo wa miaka saba mpaka zilipofaradhishwa swala tano.

CHEO CHA TATU

MWANAFUNZI WA KWANZA WA MTUME ﷺ

Imam Ali ﷺ alikulia na kulelewa na Bwana Mtume ﷺ na kuwa chini ya uangalizi wake, ambapo alimpatia wakati mwingi na kumkurubisha kitabia, kimwenendo, kimaadili na kielimu, na kwa hivyo inakuwa wazi kauli inayosema kwamba hakika Imam Ali ﷺ ndiye mwanafunzi wa kwanza wa Mtukufu Mtume ﷺ.

Qadhi Maghribi anasema: “Pindi Bwana Mtume □ alipofikia umri wa makamo, na akawa katika uthabiti na ukamilifu, akamchukua Ali kutoka kwa Abu Twalib kuwa ni malipo yake kwake kwa yale aliyo-

tendewa na baba yake mdogo wakati alipokuwa mdogo. Basi akamlea na akasimamia malezi na kuwa chini ya uangalizi wake, na akajiweka kwake nafasi ya mzazi kwa mwanawe na ndugu wawili na Mtume ﷺ wanaopendana. Basi Ali ﷺ makuzi yake yalikuwa chini ya uangalizi wa Bwana Mtume ﷺ. Akamfundisha adabu zake, na akachukua kutoka kwake yale ambayo Mwenyezi Mungu (s.w.t) aliyo-yataka kutokana na utukufu wake, karama zake na utohara wake, na kwa hivyo hakuwahi katu kuabudia masanamu wala kumshirikisha Mwenyezi Mungu (s.w.t) hata chembe.”²⁶

Na hakika Amirul-Muuminina amebainisha uhakika na uhalisia huo akieleza katika hotuba yake iliyoitwa yenye uhalisia, kwa yale yaliyokuja ndani yake:

“Na hakika nilikuwa ninamfuata yeye kama vile ufuataji wa mtoto wa ngamia athari ya mama yake, akininyanyua mimi kila siku kitabia kama zilivyo tabia zake, vilevile kielimu, na akiniamrisha nimfuate yeye. Kwa hakika kila mwaka nilizama zaidi katika bahari yake, na nikawa ninaona yale ambayo haoni mwingine. Na wakati huo hawakuwa wamekukusan-yika ndani ya nyumba moja isipokuwa Bwana Mtume ﷺ, bibi Khadija na mimi ni watatu wao. Basi nikawa ninaona nuru ya Wahyi na ujumbe, na ninanusa harufu ya unabii. Hakika nilisikia ukelele wa shetani pindi

²⁶ *Al-Manaqib wal-Mathalib*, uk. 206, cha Qadhi Maghribi.

Wahyi ulipoteremka kwa Mtume ﷺ basi nikasema: Ewe mjumbe wa Mwenyezi Mungu! Ukelele huu ni wa nani? Akasema: Huyo ni Shetani amekata tamaa kutokana na ibada zake. Hakika wewe unasikia yale ninayoyasikia, na unayaona yale ninayoyaona, isipokuwa wewe sio nabii, lakini wewe ni waziri (msaidizi) na hakika wewe upo katika kheri.”²⁷

Imam Ali ﷺ aliendelea kuwa chini ya mafundisho ya Bwana Mtume ﷺ katika sehemu zote; iwe nyumbani, msikitini, mabondeni na milimani, vitani na sehemu za ukombozi mbalimbali. Na Imam Ali ﷺ alikuwa akiingia kwa Mtume ﷺ asubuhi na jioni ili kujifunza elimu mbalimbali na kupata maarifa mengi naye akisema: “Mtume ﷺ amenifundisha mimi Milango elfu moja, na kila mlango kati ya milango hiyo inafunguka kwangu milango elfu moja.”²⁸ Akasema ﷺ: “Mtume ﷺ amenifundisha mimi milango elfu ya elimu kila mlango mmoja inafunguka milango elfu moja.”²⁹

Kwa hakika Imam Ali ﷺ alikuwa ni mwanafunzi wa Mtume ﷺ na mweka hazina wa elimu yake, siri zake na maarifa yake, Mtume ﷺ amesema: “Mimi ni mji wa elimu na Ali ni mlango wake, na yule anayetaka

²⁷ *Nahjul-Balaghah*, Juz. 2, uk. 442, hadithi ya 192.

²⁸ *Sharh Akhbar*, juz. 2, uk. 308 cha Qadhi Nuoman Maghribi, hadithi ya. 629.

²⁹ *Biharul-Anwar*, Juz. 69, uk. 183.

elimu basi apite mlangoni kwake.”³⁰ Na katika riwaya nyingine: “Mimi ni mji wa elimu na Ali ni mlango wake, na hutaingia mji ila kupitia mlango wake.”³¹

CHEO CHA NNE

MWANDISHI WA KWANZA WA WAHYI

Wanahistoria wametofautiana kuhusu waandishi wa Wahyi, kama baadhi yao walivyochanganya baina ya waandishi wa Wahyi na waandishi wa mambo mengine ya kijumla, isipokuwa hakika jambo lililothibiti ni kwamba Imam Ali عليه السلام alikuwa ni mtu wa kwanza aliyeandika Wahyi. Na hakika wahyi ulipokuwa ukiteremka usiku, Mtume صلى الله عليه وسلم hakuwa akisubiri hadi asubuhi ifike ndipo amfahamisha Ali, na ulipokuwa ukiteremka mchana pia hakuwa akisubiri hadi jioni ifike ndipo amweleze Ali.

Na hakika Ali عليه السلام amelibainisha hilo katika kauli yake pale aliposema: “Hakika mimi ninajua Aya iliyofuta na ile iliyofutwa, iliyo wazi na isiyokuwa wazi, tetanganifu na unganifu, na herufi zake kutokana na maana zake. Naapa kwa Mwenyezi Mungu hakuna

³⁰ *Tuhaful-U'quul*, uk. 317, cha Ibn Shu'bat Harrani.

³¹ *At-Tawhiid*, uk. 307, cha Sheikh Saduq.

herufi iliyoteremka kwa Muhammad ﷺ isipokuwa mimi ninajua kwa nani imeteremka, siku gani imeteremka na sehemu gani imeshuka. Ole wao ama hamsomi Aya hizi: ‘Hakika haya yamo katika vitabu vya kwanza, vitabu vya Ibrahim na Musa.’³²

“Na naapa kwa Mwenyezi Mungu ninayo elimu hiyo, nimeirithi hiyo kutoka kwa mjumbe wa Mwenyezi Mungu, na Mtume ﷺ alirithi kutoka kwa Ibrahim na Musa. Ole wao naapa kwa Mwenyezi Mungu hakika mimi ni yule ambaye Mwenyezi Mungu (s.w.t) ameteremsha kwangu aya hii: ‘Na sikio lisikialo lisikie.’³³ Na hakiki sisi tulikuwa kwa Mtume ﷺ akitupa habari kuhusu Wahyi, basi nikawa nikiuhifadhi wala sikupitwa na chochote na wala kusahau kitu. Na tulipotoka walisema wakimbeza na kumdharau: Amesema nini huyo aliyepitwa na wakati.”³⁴

Basi Imam Ali ؑ alikuwa karibu na Mtume ﷺ na akiyajua yale yote yaliyotokea katika nyumba ya utume. Na alikuwa Mtume ﷺ akimpa habari kila lililoteremka kwake juu ya Wahyi na akiliandika.

³² Surat Al-A’ala 87:18-19.

³³ Surat Al-Haqq 69:12.

³⁴ *Biharul-Anwar*, Juz. 40, uk. 138, na. 31.

CHEO CHA TANO

MTU WA KWANZA ALIYEIKUSANYA QUR'ANI TUKUFU

Hakika mtu wa kwanza kuikusanya Qur'ani tukufu kwa mpangilio wa uteremkaji wake baada ya kufariki Bwana Mtume ﷺ, sio mwingine bali ni Imam Ali عليه السلام, zipo hadithi mutawatiri chungu nzima kuhusiana na suala hilo kwa njia ya Ahlul-Bayt, na njia za hadithi zilizokithiri.

Kwa hakika imepokewa katika kitabu *Al-Iitiqan* yale yanayojulisha kwamba mtu wa kwanza aliyeikusanya Qur'ani tukufu baada ya kufariki Bwana Mtume ﷺ ni Ali bin Abi Twalib, amesema: Ameeleza Ibn Abi Daud katika *al-Masahifu* kutoka katika njia ya Ibn Sirin kwamba amesema: Ali amesema: “Pindi alipofariki Mtukufu Mtume ﷺ niliapa sitochukua kikoi isipokuwa kwa ajili ya kwenda kuswali swala ya Ijumaa, mpaka nikusanye Qur'ani. Na hatimaye niliikusanya.”

Ibn Hajar akasema: Habari hiyo ni dhaifu kwa kukatika kwake, na Suyuti akamjibu kuhusu hilo katika kitabu chake *Al-Iitiqan* kwa kauli yake: Hakika imepokewa kutoka njia nyingine aliyoeleza hiyo Ibn Dharis katika fadhila zake. Ametusimulia Bashar bin

Musa, ametuhadithia Hudat bin Khalifa, ametupa habari A'un, kutoka kwa Muhammad bin Sirin, kutoka kwa 'Akramat amesema: Baada ya kubaiwa Abu Bakri, Ali bin Abi Twalib alikaa nyumbani kwake. Abu Bakri aliambiwa hakika imemchukiza baia yako, basi akamtuma mtu kwake akamuuliza: Kitu gani kimekufanya ukae uniache mimi? Akasema: "Nimeona vinaongezwa vitu ndani ya kitabu cha Mwenyezi Mungu, basi nikaiambia nafsi yangu sitovaa kikoi changu isipokuwa kwa ajili ya kwenda kuswali mpaka niikusanye hiyo."

Amesema: Na ameieleza hiyo Ibn Ashta katika *al-Masahifu* kwa upande mwingine kutoka kwa Ibn Sirin, na ndani yake yapo maelezo kwamba yaani Ali عليه السلام ameandika katika msahafu wake nasikh, na mansukh na hakika Ibn Sirin amesema: Nilikitafuta kitabu hicho, na nikaandika ujumbe mpaka Madina lakini sikuwa na uwezo nacho.

Na ameeleza Ibn Sa'd na Ibn Abdul-Barri katika kitabu *Al-Istiiab* kutoka kwa Ibn Sirin amesema: Nilipewa habari kwamba Ali alichelewa kutoa baia kwa Abu Bakri, hivyo akamuuliza: Je umechukia uongozi wangu? Akajibu: "Niliapa na kuweka yamini kwamba sitovaa kikoi changu isipokuwa kwa ajili ya Swala mpaka niikusanye Qur'ani." Akasema: Wakadhani kwamba yeye ameandika hayo kwenye kitabu chake.

Muhammad bin Sirin amesema: “Lau ningelifanikiwa kukipata kitabu hicho basi ndani yake kulikuwa na elimu.” Ibn ‘Awfu amesema: Nikamuuliza ‘Akrama kuhusiana na kitabu hicho lakini hakukijua.

Na katika kitabu *Al-Itiqan* pia Ibn Hajar amesema: Na hakika imepokewa kutoka kwa Ali kwamba aliikusanya Qur’ani juu ya utaratibu wa ushukaji baada ya kuaga dunia Bwana Mtume ﷺ, na ameeleza hayo Ibn Abi Daud.

Na ameeleza Abu Naim katika kitabu *Al-Hilyat* na Khatib katika kitabu *Al-Arbaiin* kutoka kwenye njia ya Sadiy kutoka kwa Abdul Khayr kutoka kwa Ali amesema: “Pindi Bwana Mtume ﷺ alipoaga dunia niliapa sitaweka shuka yangu juu ya mgongo wangu mpaka nikusanye yale yaliyokuwepo baina ya mbaobili, basi sikuweka shuka yangu mpaka nilipomaliza kukusanya Qur’ani.”

Na katika kitabu *Fahrasat* cha Ibn Nadiim kwa sanad yake kutoka kwa Abdu Khayr kutoka kwa Ali ؑ kwamba yeye aliwaona watu wakichanganyikiwa baada ya kufariki Mtume ﷺ, basi akaapa hatoweka shuka yake mgongoni kwake mpaka aikusanye Qur’ani. Akakaa nyumbani kwake kwa muda wa siku tatu mpaka akaikusanya Qur’ani. Basi huo ni msahafu wa kwanza uliyokusanywa ndani yake Qur’ani kutoka moyoni mwake, na msahafu ulikuwa kwa jamaa wa Ja’far.

Na katika kitabu *Al-Manaqib* cha Ibn Shahr Ashuub katika habari za Ahlul-Bayt imesimuliwa kwamba, hakika Ali ؑ aliapa kutoweka shuka yake mabegani mwake isipokuwa kwa ajili ya Swala mpaka aiku-sanye Qur’ani na aiandike. Basi akatengana nao kwa muda mpaka alipoikusanya.

Na Ibn Shahr Ashuub katika kitabu *Al-Manaqib* pia amesema: Shirazi ambaye ni Imam wa Ahlus-Sunna ametaja katika hadithi na tafsiri kuhusiana na uteremkaji wa Qur’ani. Na Abu Yusuf Yakub katika tafsiri yake kutoka kwa Ibn Abbas kuhusiana na kauli ya Mola Manani (s.w.t) inayosema:

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ

“Kwa hakika ni juu yetu kuikusanya na kuisomesha”³⁵ akasema: Mwenyezi Mungu alimdhamini Mtume Muhammad ؑ kwamba Ali bin Abi Twalib ataikusanya Qur’ani baada ya kufariki Mtume ؑ. Ibn Abbas akasema: Basi Mwenyezi Mungu akaikusanya Qur’ani na kuiingiza ndani ya moyo wa Ali, na Ali akaikusanya hiyo baada ya kufariki Bwana Mtume ؑ kwa muda wa miezi sita.

Na katika habari ya Abu Rafiu’ imesemwa hakika Mtume ؑ katika maradhi yake ambayo yalisababisha kifo chake alimwambia Ali: “Ewe Ali! Hiki ni Kitabu

³⁵ Surat al-Qiyama 75:17.

cha Mwenyezi Mungu, kichukue uwe nacho.” Basi Ali akakiweka kwenye nguo, akaenda nacho mpaka nyumbani kwake, na pindi Bwana Mtume ﷺ alipoaga dunia, Ali akakaa akakipanga kama Mwenyezi Mungu alivyoteremsha na akawa ni mjuzi wa hilo.

Pia amesema: Amenisimulia Abu Alai Atwar, na Muwaffaq Khatib Khuwarzimi katika vitabu vyao viwili, kwa sanadi kutoka kwa Ali bin Rabah kwamba hakika Mtume ﷺ alimwamrisha Ali aandike Qur’ani, basi akaikusanya na akaiandika.

Na Ibn Shahr Ashuub katika kitabu chake *Al-Maalim* amesema: Na kauli sahihi ni kwamba hakika mtu wa kwanza kuandika katika Uislamu ni Ali, na ndiye aliyekusanya Kitabu cha Mwenyezi Mungu.

Na imepokewa kutoka kwa Ibn Munadi amesema: Hakika Ali ﷺ alikaa nyumbani kwake kwa muda wa siku tatu mpaka akaikusanya Qur’ani, na huo ndiyo msahafu wa kwanza ambao alikusanya ndani yake Qur’ani kutoka moyoni mwake.³⁶

Na Imam Baqir ﷺ amesema: “Hakudai mtu yeyote kwamba yeye ndiye aliyeikusanya Qur’ani yote kama ilivyoteremka isipokuwa atakuwa muongo. Na hakuikusanya na kuihifadhi kama alivyoiteremsha Mwenyezi Mungu (s.w.t) yeyote bali Ali bin Abi

³⁶ *A’yaan Shi’ah*, Juz. 7, uk. 345-346 cha Sayyid Muhsin Amiin.

Twalib na Maimamu waliokuja baada yake.³⁷ Na zipo baadhi ya hadithi zinazobainisha kwamba Imam Ali ؑ alikusanya Qur'ani katika zama za Mtume ؑ, isipokuwa alichokifanya yeye baada ya kufariki Bwana Mtume ؑ ni kuikusanya kulingana na utaratibu ilivyoteremka.

Na wameafikiana wote – kama anavyosema Ibn Abi Hadid – kwamba Ali alikuwa anahifadhi Qur'ani katika zama za Mtume ؑ, na hakukuwa na mwanahifidhi mwingine asiyekuwa yeye. Kisha yeye ni mtu wa kwanza kuikusanya. Wote wamenukuu kwamba alichelewa kumpa baia Abu Bakri, na kwa hivyo watu wa hadithi hawasemi yale wayasemayo Shi'ah kuhusiana na suala la kuchelewa na kwenda kinyume na baia, bali wanasema: Alijishughulisha katika ukusanyaji wa Qur'ani. Na hili linajulisha kwamba yeye ni wa kwanza kuikusanya Qur'ani, na kama ilikuwa ni yenye kukusanywa katika zama za Mtume ؑ basi asingelikuwa na haja ya kujishughulisha kuikusanya baada ya kufariki Bwana Mtume ؑ. Na utakapovirejea visomo utakuta maimamu wa wasomaji wote wanarejea kwake, kama vile; Abu Amru bin Alaai, Aswim bin Abi Nujuud na wasiokuwa hao wawili, hakika hao wanarejea kwa msomaji aitwaye Abu Abdul-Rahman Salami. Na Abu Abdul-Rahman alikuwa ni mwanafunzi wake, na amechukua Qur'ani

³⁷ *Usulul-Kaafi*, Juz. 1, uk. 284, hadithi ya. 1.

kutoka kwake, hakika fani hii imekuwa ni miongoni mwa fani ambazo pia zinakomea kwake.³⁸

Na Ibn Shahr Ashuub katika kitabu chake *Al-Manaqib* amesema: Na wasomaji saba wanarejea katika kisomo chake, ama Hamza na Kasaai wanaawili kisomo cha Ali na Ibn Masud, na msahafu wao wawili hao si msahafu wa Ibn Masud, basi hao wawili wanarejea kwa Ali na hao wawili wanaafikiana na Ibn Masud katika yale ambayo yanapita njia ya irabu. Hakika Ibn Masud amesema: Sikumuona yeyote anayesoma Qur'ani vizuri zaidi kuliko Ali bin Abi Twalib.

Na ama Naafiu, Ibn Kathiir na Abu Amru visomo vyao vingi vinarejea kwa Ibn Abbas, na Ibn Abbas amesoma kwa Ubay bin Kaab na Ali. Na yule ambaye amesoma miongoni mwa wasomaji hawa kisomo ambacho kinakwenda kinyume na kisomo cha Ubay, basi huyo amechukua kutoka kwa Ali ﷺ.

Na ama Aswim basi amesoma kwa Abu Abdul-Rahman Salami, akasema Abu Abdul-Rahman: Nimesoma Qur'ani yote kwa Ali bin Abi Twalib, wakasema kisomo ambacho ni fasaha zaidi ni cha Aswim, kwani alileta kwa asili na kwa hivyo yeye anadhihirisha yale ambayo mwingine ameweka ghunna, na anahakiki kutokana na Hamza ambayo

³⁸ *Sharh Nahjul-Balaghah*, Juz. 1, uk. 43 - 44 cha Ibn Abi Hadid.

ameilainisha mwingine. Na anafungua miongoni mwa Alifu ambayo amemwelekea mwingine. Na idadi ya Kikufa katika usomaji ni yenye kunasibishwa kwa Ali عليه السلام, na katika masahaba hakuna anayenasibisha idadi kwa asiyekuwa yeye.³⁹

Na hili linakuwa wazi kwamba hakika Imam Ali عليه السلام alikuwa ndiye mtu wa kwanza kuikusanya Qur'ani, na alikuwa akiihifadhi hiyo kutoka moyoni mwake, na hakika wasomaji saba walikuwa wakirejea katika kisomo cha Imam Ali عليه السلام.

CHEO CHA SITA

NI MTU WA KWANZA KUMBAI MTUME عليه السلام

Wanahistoria wametaja kwamba mtu wa kwanza kumbai Mtume عليه السلام na kutangaza kumnusuru yeye ni Ali عليه السلام. Na hakika ametaja Abu Bakri Shirazi katika kitabu chake kutoka kwa Jabir bin Abdillan Answari kwamba amesema: Hakika mtu wa kwanza aliyesi-mama na kumbai ni Amirul-Muuminina, kisha Abu Sinan Abdullah bin Wahab Asady kisha Salman Farsi. Na katika kitabu *Akhbaru Layth* imeandikwa kwamba hakika mtu wa kwanza aliyembai ni Ammar – yaani baada ya Ali – kisha hakika yeye ni mbora zaidi

³⁹ *Al-Manaqib*, Juz. 2, uk. 52 cha Ibn Shahr Ashuub.

katika watu kuhusiana na Aya hii, kwani hukmu ya baia ni ile ambayo Mwenyezi Mungu (s.w.t) ameitaja pale aliposema:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ
الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا
عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ.....“

“Hakika Mwenyezi Mungu amenunua kwa waumini nafsi zao na mali zao kwamba wao wapate Pepo, wanapigana katika njia ya Mwenyezi Mungu, kwa hiyo wanaua na kuuawa. Ni ahadi iliyo-jilazimisha kwa haki katika Taurat na Injili na Qur’ani.....”⁴⁰

Na wote wamepokea kutoka kwa Jabir bin Abdillah Answari amesema: Tulimbai Mtume ﷺ juu ya kifo. Na katika kitabu *Maarifatun-Nisiwa* imeelezwa kwamba aliulizwa Salama⁴¹ ni juu ya kitu gani mlikuwa mkitoa baia chini ya mti? Akasema: Juu ya kifo.

Na katika hadithi za watu wa Basra kutoka kwa Ahmad amesema Ahmad bin Yasar: Hakika watu wa Hudaybiyya walimbai Mtume ﷺ kwamba wasikim-

⁴⁰ Surat At-Tawba 9:111.

⁴¹ Ni Salamat bin Akuu’.

bie, hakika imesihi hakika yeye hajakimbia katu, na halikusihili hilo kwa mwingine asiyekuwa yeye. Kisha hakika Mwenyezi Mungu (s.w.t) alifungamanisha ridhaa katika Aya kwa waumini, na walikuwa watu waliofanya baia elfu moja na mia tatu kutoka kwa Ibn Abi Awfi. Na elfu moja na mia nne kutoka kwa Jabir bin Abdillah. Na elfu moja na mia tano kutoka kwa Ibn Masiib. Na elfu moja na mia sita kutoka kwa Ibn Abbas. Na hakuna shaka kwamba miongoni mwao walikuwa wanafiki mfano wao ni Jadu bin Qays na Abdullah bin Abi Salul. Kisha hakika Mwenyezi Mungu (s.w.t) aliunganisha ridhaa katika Aya kwa waumini wenye kusifika kwa sifa kwa mujibu wa kauli yake (s.w.t):

“..... فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ.....”

**“.....Na alijua yaliyomo nyoyoni mwao.
Basi akateremsha utulivu juu yao.....”⁴²**

Sady na Mujahid wamesema: Wa kwanza aliyeridhiwa na Mwenyezi Mungu kati ya wale waliotoa baia ni Ali, basi akajua moyoni mwake ukweli na utekelezaji.⁴³

⁴² Surat Al-Fath 48:18.

⁴³ *Al-Manaqib*, Juz. 3, uk. 28 – 29 cha Ibn Shahr Ashuub.

CHEO CHA SABA

WA KWANZA ALIYEITWA WASII

Mtume ﷺ alitamka neno wasii kumhusu Ali ﷺ tangu siku ya kwanza kuzaliwa Uislamu, na pindi alipowaonya jamaa zake wa karibu, aliushika mkono wa Ali ﷺ akasema: “Hakika huyu ni ndugu yangu, wasii wangu, waziri wangu na khalifa wangu kwenu, basi msikilizeni na mumtii.”⁴⁴

Na Ali alikuwa wasii wa Mtume ﷺ na waziri wake, na alipounga undugu baina ya watu wake alimuacha yeye bila ya kumuunganisha na mtu mwingine, basi akasema: Ewe mjumbe wa Mwenyezi Mungu! Nimebakia mimi sina ndugu. Mtume ﷺ akasema: “Hakika nimekubakisha kwa ajili ya nafsi yangu, na mbora wa wale nitakaowaacha miongoni mwa watu wa karibu wa nyumbani kwangu. Na wewe ulivyo kwangu mimi ni kama vile Haruna kwa Musa isipokuwa hakuna nabii baada yangu.”⁴⁵

⁴⁴ *A'amali*, uk. 447 cha Sheikh Tuusi, kimechapishwa na Taasisi ya Tarikh Arabi, Beirut chapa ya kwanza 1430 A.H – 2002 A.H, na. 1206.

⁴⁵ *Al-Manaqib wal-Mathalib*, uk. 207, cha Qadhi Maghribi, Taasisi ya A'lami, Beirut, chapa ya kwanza 1423 A.H – 2002 A.D.

Na Mtume ﷺ aliendelea kukariri kauli hii mara kwa mara, na akitilia mkazo juu yake kivitendo, kikauli na kunyamazia mambo yanayotendwa mbale yake, na zipo hadithi chungu nzima kuhusiana na suala hilo, Imam Ali عليه السلام ni wa kwanza aliyeitwa wasii, na hakika aliitwa hivyo na Mtukufu Mtume ﷺ.

Na alichaguliwa Imam Ali عليه السلام ili awe wasii na khalifa baada ya Mtume ﷺ kwa amri ya Mwenyezi Mungu (s.w.t), kama ilivyokuja katika Kitabu Chake kitukufu:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ
فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Ewe Mtume! Fikisha uliyoteremshiwa kutoka kwa Mola Wako; na kama hukufanya, basi hukufikisha ujumbe Wake, na Mwenyezi Mungu atakulinda na watu. Hakika Mwenyezi Mungu hawangozi watu makafiri.”⁴⁶

Na kwa sababu yeye alikuwa akiendana na kupata maandalizi na sifa za uongozi na uimamu, na zikawa ni mutawatiri kwake sifa za Imam ambaye umefaradhishwa utiifu juu yake, na ambayo yaliyojitokeza ni:

⁴⁶ Surat Al-Maida 5:67.

Kutotenda dhambi, kuwa na elimu na ukamilifu... Mtume ﷺ aliliweka wazi suala la uwasi baada yake katika tukio la Ghadiir ambalo ni mashuhuri mno.

Hakika tukio la Ghadir ni kati ya mambo halisi yaliyotukia na kuthibiti ambalo halihitaji mjadala, wala haiwezekani kulikanusha, na wamelikubali (tukio la Ghadir) maimamu wa hadithi wa makundi mawili, namna ambayo Mtume ﷺ katika Ghadiir Khum amesema: “Yule ambaye mimi nilikuwa ni msimamizi wa mambo yake basi Ali ni msimamizi wa mambo yake, ewe Mwenyezi Mungu mtawalishe yule anayemtawalishe yeye na mfanye adui yule anayemfanyia uadui yeye, na mnusuru yule anayemnusuru na mtweze yule anayemtweza, na izungushe haki pamoja naye namna atakavyozunguka”⁴⁷

Na Allamah Majlisi amenukuu katika kitabu chake *Mawsuat* chenye thamani kubwa (Ghadir katika Kitabu, Sunna na adabu): hakika wapokezi wa hadithi ya Ghadir miongoni mwa masahaba wapatao mia moja na ishirini, na miongoni mwa Tabiina mia nne na themanini, na ikafikia matabaka ya wapokezi wa hadithi ya Ghadir miongoni mwa maimamu wa hadithi na wanahifidhi wake wapatao 360 wasomi na wanahadithi.

⁴⁷ *Da'imul-Islam*, Juz. 1, uk. 20 cha Qadhii Maghribi.

Na hilo linatilia mkazo kwamba hadithi ya Ghadiir Khum ni kati ya hadithi mutawatiri zenye kuaminika na kukubalika, na zimefikia usahihi na tawaturi na nguvu ya sanad na unyororo wa matini kwa yale ambayo haiwezekani mtu yeyote kuikanusha.

CHEO CHA NANE

IMAM WA KWANZA KATIKA UISLAMU

Mtu wa kwanza kuitwa jina la Imam katika Uislamu ni Ali عليه السلام, na makusudio ya Imam hapa ni: Imam wa Waislamu ambaye ni wajibu kumfuata kwa maneno yake na vitendo vyake. Kwa hivyo Imam ni neno linalorandana na ukhalifa, naye ni kiongozi wa Waislamu na Imam wao baada ya Mtume ﷺ. Na hakika Bwana Mtume ﷺ ndiye aliyemwita hivyo Imam Ali عليه السلام, jina ambalo lina maana nyingi zinazoweke wazi kwamba ni Imam wa Waislamu baada ya kufariki kwake.⁴⁸

⁴⁸ Na hata mathalan, katika hotuba za Ijumaa kwa ndugu zetu Sunni wal-Jamaa, yanasomeka maneno: Simba wa Mwenyezi Mungu mwenye kushinda, Imam wa Mashariki na Maghaaribi, na kiiitikio: ‘Mwenyezi Mungu ameutukuza uso wake’ (*Karamallahu wajihahu*). Hili linatosha kuthibitisha kwamba yeye ndiye Imam wa ulimwengu wote kuanzia mashariki yake

Shaabi amesema: Ali ﷺ amesema: Mtume ﷺ amesema: “Karibu sana bwana wa Waislamu na Imam wa wachamungu.”⁴⁹

Na imepokewa kutoka kwa Abdullah bin Zurarat amesema: Mtume ﷺ amesema: “Nilifunuliwa kuhusi-ana na Ali mambo matatu; Hakika yeye ni bwana wa Waislamu, Imam wa wachamungu na kiongozi wa wale wenye nyuso za matumaini.”⁵⁰

Na katika mara nyingine anamwita Imam wa watu wema, na imepokewa kutoka kwa Jabir bin Abdillahi amesema: Mtume ﷺ alimchukua Ali akasema: Huyu ni Imam wa watu wema⁵¹ na muuaji wa watu waovu, amedhalilika mwenye kumdhalilisha na kupata nusura mwenye kumnusuru.”⁵²

hadi magharibi yake na mtukuzwa wa Mungu baada ya Mtukufu Mtume .**Mhariri**

⁴⁹ *Al-Manaqib*, Juz. 3, uk. 19 cha Ibn Shahr Ashuub, na kitabu *Yakin* uk. 471 cha Ibn Taus, kimechapishwa na Taasisi ya Darul-Kitab, kimepigwa chapa Qum, chapa ya kwanza mwaka 1413 A.H.

⁵⁰ *Manaqib Ali bin Abi Twalib*, uk. 58 cha Isfahani, na. 20.

⁵¹ Katika baadhi ya machapisho imekuja ibara hii: Amiirul-Bararat.

⁵² *Yanabiul-Mawaddah*, Juz. 2 uk. 214 cha Qanduuzi, na Mustadrak ‘Ala Swahihayn juz. 3 uk. 140, na. 4644.

CHEO CHA TISA

WA KWANZA KUPEWA LAKABU YA AMIRUL-MUUMININA

Mtume ﷺ alimpa Imam Ali ﷺ lakabu ya Amirul-Muuminina (kiongozi wa waumini) katika maisha yake matakatifu, naye ni wa kwanza aliyemwita jina hili, na inaposemwa: Amirul-Muuminina haraka akili hupelekea kwa Imam Ali ﷺ.

Imepokewa kutoka kwa Mtume ﷺ alimwambia Ali ﷺ: “Wewe ni Imam wa Waislamu, Amirul-Muuminina (kiongozi wa waumini), na kiongozi wa watu wenye matumaini, hoja ya Mwenyezi Mungu baada yangu juu ya viumbe wote, na bwana wa mawasii, na wasii wa bwana wa manabii.”⁵³

Pia Mtume ﷺ kuhusiana na Imam Ali ﷺ akasema: “Imam wa Waislamu, kiongozi wa waumini na msimamizi wa mambo yao baada yangu ni Ali bin Abi Talib.”⁵⁴

Na imepokewa kutoka kwa Anas bin Malik amesema: Mtume ﷺ amesema: “Nimwagilizie maji au wudhu.

⁵³ *At-Tahsiinu*, uk. 563 cha Ibn Taus, kimechapishwa na kusambazwa na Taasisi ya Darul-Kutab, Qum, chapa ya kwanza 1413 A.H.

⁵⁴ *Biharul-Anwar*, Juz. 8, uk. 22 cha Allamah Majlisi, na. 14.

Basi akatawadha kisha akasimama akaswali rakaa mbili, baada ya hapo akasema: “Ewe Anas! Mtu wa kwanza atakayeingia mlango huu ni Amiirul-Muuminina, na kiongozi wa wale wenye nyuzo za matumaini na bwana wa waumini.” Na ambaye aliingia mwamzo ni Ali.

Na kutoka kwa Alau bin Masiib, kutoka kwa Abu Daud, kutoka kwa Burayda Aslami amesema: Mtume ﷺ alituamrisha tumswalimie Ali bin Abi Twalib, na sisi tukiwa saba mimi ni mdogo wao zaidi siku hiyo.⁵⁵

Na katika kitabu *Biharul-Anwar* kuna ufafanuzi zaidi miongoni mwa yale yaliyotangulia. Imepokewa kwamba Anas amesema: Mtume ﷺ alisema: “Ewe Anas! Nimwagilizie maji nichukue wudhu. Kisha akasimama akaswali rakaa mbili, akasema: Ewe Anas! Mtu wa mwanzo kuingia mlango huu ni Amirul-Muuminina, ni bwana wa Waislamu, kiongozi wa wale wenye nyuso za matumaini na mwisho wa mawasii.”

Akasema: Nikasema: Ewe Mwenyezi Mungu! Mjaa-lie awe mtu miongoni mwa Answari na nikaficha hilo. Punde akaja Ali ﷺ. Akasema (s.a.w.w.): Ewe Anas! Ni nani huyo? Akasema: Ali, akasimama akitoa

⁵⁵ *Tarikh Damishqi*, Juz. 42, uk. 303 cha Ibn ‘Asakir, kimechapishwa na Darul-Fikr, Beirut chapa ya mwaka 1415 A.H.

bishara njema basi akamkumbatia kisha akawa anafuta jasho la uso wake juu ya uso wake, na akifuta jasho la uso wa Ali juu ya uso wake.

Akasema (Anas): Ewe Mtume! Hakika nimekuona umefanya kitu ambacho hujanifanyia hapo kabla. Akasema: Nisichokifanya mimi wewe utakitekeleza kwa niaba yangu, na utawasikilizisha sauti yangu, na utawabainishia wao yale ambayo wanaikhtilafiana kwayo baada yangu.”⁵⁶

Na hakutosheka Bwana Mtume ﷺ kwa kumwita Imam Ali عليه السلام hivyo, bali aliamrisha masahaba wake wamsalimie kwa kumwita Amirul-Muuminina. Na imepokewa kutoka kwa Salim kijana wa kazi wa Khuzayfa bin Yamani amesema: Mtume ﷺ alituamrisha tumsalimu Ali bin Abi Twalib kwa kusema: (*As-Salaamu alayka ya Amirul-Muuminina wa rahmatullahi wabarakatuh*)⁵⁷

⁵⁶ *Biharul-Anwar*, Juz. 40, uk. 15 cha Allamah Majlisi, na. 30.

⁵⁷ *Manaqib Ali bin Abi Twalib*, uk. 55 cha Isfahani, na. 12.

CHEO CHA KUMI

WA KWANZA KUTOA NAFSI YAKE KWA AJILI YA UISLAMU

Imam Ali ؑ huhesabiwa ni mtu wa kwanza kutoa nafsi yake kwa ajili ya Uislamu, pale alipotoa nafsi yake kwa ajili ya kuokoa na kunusuru maisha ya Mtume ؑ zaidi kuliko watu wote. Na tukio mashuhuri zaidi ni pale washirikina walipotaka kumuua Bwana Mtume ؑ naye aliamua kulala katika godoro lake. Yaani wakati Bwana Mtume ؑ alipojua hilo akamtaka Ali ؑ alale sehemu yake, naye hakuwa na ukakasi wala kusita katika hilo kwa kujitolea kufa kwa ajili ya kuokoa maisha ya Bwana Mtume ؑ.

Na kisa hicho kimepokewa katika vitabu vingi vya historia na hadithi. Hakika amepokea Ibn Hisham katika kitabu chake *as-Siratul-Nabawiyyah*: Abu Jahal bin Hisham amesema: Naapa kwa Mwenyezi Mungu hakika mimi nina rai ambayo ninaona nyinyi mmeangukia juu yake, wakasema: Ewe baba wa hekima! Ni ipi hiyo?

Akasema: Ninaona tuchukue kila kabila kijana baro-baro mwenye nasaba na mwenye nguvu kwetu, kisha kila kijana miongoni mwao awe na upanga mkali, kisha wamvamie na wampige pigo moja na wamuue. Hapo tutastarehe kwa kutokuwepo kwake, kwani

ikiwa wao watafanya hivyo damu yake itaenea katika makabila yote, na ukoo wa Abdul-Manaafi hautoweza kufanya lolote juu ya kaumu yote. Basi wataridhia fidia kutoka kwetu, na tutawapatia hiyo.

Akasema: Basi Sheikh Najdi akasema: Kauli aliyoise- ma mtu huyu, hii ni rai ambayo sioni kama ipo nyingine. Basi watu wakatawanyika wakiwa na rai hiyo wamekubaliana nayo.

Akasema: Basi Jibril ﷺ akamjia Mtume ﷺ akamwambia: Usilale usiku huu juu ya godoro lako ambalo unalitumia kulalia. Akasema: Na pindi giza la usiku lilipoingia wakakusanyika mbele ya mlango wake wakimvizia akilala ili wamvamie. Na wakati Mtume ﷺ alipoona sehemu yao walipo akamwambia Ali bin Abi Twalib: “Lala juu ya godoro langu, na utajifunika shuka yangu hii ya rangi ya kijani,” na Mtume ﷺ alikuwa anapolala hujifunika shuka hiyo.

Ibn Is’haaq amesema: Amenisimulia Yazid bin Ziyad kutoka kwa Muhammad bin Ka’b Qardhay amesema: Wakati walipokusanyika kwake na miongoni mwao alikuwa Abu Jahal bin Hashim, akasema; na wao wakiwa mlangoni kwake: Hakika Muhammad anadhani nyinyi ikiwa mtamfatilia yeye juu ya jambo lake mtakuwa wafalme wa waarabu na wasiokuwa waarabu. Kisha mtafufuliwa baada ya kufa kwenu. Imefanywa kwenu pepo ni kama vile pepo ya Aden.

Na ikiwa hamtofanya hivyo basi atakuwa yeye kwenu ni mwenye kuwamaliza, kisha mtafufuliwa baada ya kufa kwenu, kisha utawashwa moto kwenu na mtaunguzwa kwa huo.

Akasema: Na Mtume ﷺ akatoka na akapita mbele yao, basi akachukua gao la mchanga mkononi mwa-ke, kisha akasema: [ndiyo] mimi ninasema hilo, wewe ni mmoja wao. Na Mwenyezi Mungu akachukua macho yao wala hawakumuona. Basi akawa anan-yunyuzia mchanga juu ya vichwa vyao, nae akisoma aya hizi za Surat Yasiin:

يس وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

“Yaasin. Naapa kwa Qur’ani yenye hekima! Hakika wewe bila shaka ni miongoni mwa waliotumwa, juu ya njia iliyonyooka. Ni uteremsho wa Mwenye nguvu, Mwenye kurehemu.”⁵⁸

Hadi aliposoma:

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا
فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

⁵⁸ Surat Yasin 36:1-5.

“Na tumeweka kizuizi mbele yao na kizuizi nyuma yao na tumewafunika, kwa hiyo hawaoni.”⁵⁹

Mpaka Bwana Mtume ﷺ alipomaliza kuzisoma aya hizi, hakubakia yeyote miongoni mwao ila alinyunyuziwa mchanga juu ya kichwa chake, hapo akaelekea mahali alipotaka kuelekea.

Basi akawajia mtu ambaye hakuwa miongoni mwao akasema: Mnamngojea nani hapa? Wakasema: Muhammad. Yeye akasema: Mwenyezi Mungu awakoseshe matumaini! Naapa kwa Mwenyezi Mungu, Muhammad ameshatoka, kisha hakumuacha mtu kati yenu isipokuwa alimwekea mchanga kichwani kwake, na akaenda zake, je, kitu gani mnachokiona kwenu?

Akasema: Basi kia mmoja akaweka mkono wake juu ya kichwa chake, basi akakuta kuna mchanga. Kisha wakachungulia ndani wakamuona mtu (Ali) juu ya godoro lake amejifunika shuka ya Mtume ﷺ, wakasema: Tunaapa kwa Mwenyezi Mungu hakika Muhammad amelala na amejifunika shuka yake. Basi wakaendelea kumngojea mpaka kulipokucha, Ali akasimama kutoka kitandani, wakasema: Naapa kwa Mwenyezi Mungu hakika ungelikuwa ukweli wetu ambao aliyotuambia.

⁵⁹ Surat Yasin 36:9.

Ibn Is'haaq akasema: Na ikawa kati ya yale aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu (s.w.t) kutokana na Qur'ani siku ile, na yale ambayo walikuwa wamekusanyika kwake ni:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

“Na walipokupangia njama wale walio-kufuru ili wakufunge au wakuue au wakutoe, na wakapanga njama na Mwenyezi Mungu akapanga njama. Na Mwenyezi Mungu ndiye mbora wa kupanga njama.”⁶⁰

Na kauli yake (s.w.t) inayosema:

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرْتِصُ بِهِ رَبِّبِ الْمُنُونِ قُلْ تَرْتِصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَضِينَ

“Au wanasema: mshairi, tunamtazamia kupatwa na dahari. Sema: Tazamieni, na mimi pia ni pamoja nanyi katika wanaotazamia.”⁶¹

⁶⁰ Surat Al-Anfal 8:30.

⁶¹ Surat At-Tur 52:30-31.

Ibn Is-haaq akasema: Mwenyezi Mungu (s.w.t) alimpa idhini Mtume Wake ﷺ kuhusiana na hilo katika kuhama.⁶²

Na kutokana na hali ya kujitolea muhanga, kumpendelea mwingine kuliko nafsi yake na kujiandaa kufa ili kujitolea nafsi yake kufidia uhai wa Mtume ﷺ, alikuwa Imam Ali ؑ – kulingana na amri kutoka kwa mzazi wake – akilala mahali anapolala Mtume ﷺ kuchelea Mtume asiuwawe kisiri wakati ukoo wa Abdul-Mutwalib ulipokuwa katika bonde, pale ambapo Makuraishi walipowakatia mawasiliano na kuwawekea vikwazo vya kiuchumi.

Na picha ya kujitolea muhanga, mtu kumpendelea mwingine kuliko nafsi yake na kukubali kufa ili kumuokoa Mtume ﷺ na ujumbe wa Uislamu kwa hakika hilo ni kubwa mno, na alikuwa Imam Ali ؑ ni mtu wa kwanza kutoa nafsi yake katika Uislamu.

⁶² *Siirat Nabawiyyah*, Juz. 2, uk. 108-110 cha Ibn Hisham, *Tarikh Twabari*, Juz. 2, uk. 99, *Bidayat wa Nihayah*, Juz. 3, uk. 216 cha Ibn Kathiir, *Uyyun Athar*, Juz. 1, uk. 234 cha Ibn Sayyid Nnas, kimechapishwa Taasisi ya 'Izzu Diin, Beirut mwaka 1409 A.H – 1986 A.D, na *Sabiilul-Huda war-Rashaad*, Juz. 3, uk. 232 cha Swalihy Shaami.

CHEO CHA KUMI NA MOJA

MPIGANAJI JIHADI WA KWANZA KATIKA NJIA YA MWENYEZI MUNGU

Aliyekuwa kinara wa wapiganaji jihadi katika kutetea dini ya Mwenyezi Mungu (s.w.t) miongoni mwa masahaba wa Mtume ﷺ sio mwingine bali ni Ali, na kufuatiwa na simba wa Mwenyezi Mungu Hamza bin Abdul-Mutwalib, Ja'far bin Abi Twalib, Ubayda bin Harith bin Abdul-Mutwalib, Zubeir bin Awwam... na wengineo.

Isipokuwa mpiganaji wa kwanza katika njia ya Mwenyezi Mungu (s.w.t), na aliyebarizi zaidi ya wapiganaji wote ni Ali ﷺ, ambaye alikuwa muondaji wa matatizo ya Mtume ﷺ na mwenye kutangulia mbele katika mapigano na vita mbalimbali, na mwenye kusababisha ushindi katika mapambano. Hakukimbia vitani katu, na pigo lake moja kwa maadui halikuhitaji la pili.

“Ama ushujaa wake hakika, yeye alifanya mashujaa wa kabla yake wasahaulike, na alifuta jina la yule aliyekuja baada yake. Kusimama kwake kidete vitani ni mashuhuri kiasi kwamba ataendelea kupigiwa mfano hadi Siku ya Kiyama. Naye ni shujaa ambaye hakukimbia vitani katu, wala kuwa na woga kuhu-

siana na mapambano, wala hakubarizi yeyote mbele yake isipokuwa alimuua. Wala hakupiga katu pigo lolote akahitajia la pili, na imekuja katika hadithi kwamba mapigo yake ni witiri.”⁶³

Wala hakuna tofauti baina ya wanahistoria kwamba mtu wa kwanza aliyetoka kupambana katika vita vya Badr – navyo ni vita vya kwanza katika Uislamu – sio mwingine bali ni Imam Ali عليه السلام ambaye alimuua Walid bin Utba, kama alivyoua nusu ya washirikina waliouawa katika vita vya Uhudi.

Ibn Abi Hadid Al-Mu'tazili anasema: “Na ama jihadi katika njia ya Mwenyezi Mungu, basi ni jambo linalojulikana kwa rafiki yake na adui yake; kwamba yeye ni bwana wa wapiganaji jihadi. Na je, kuna jihadi ambayo walipigana bila ya kuwepo yeye! Na umejua hakika vita vikubwa alivyopigana Bwana Mtume ﷺ vikali na vigumu zaidi kukabiliana na kupambana na washirikina ni vita vya Badr kubwa. Waliuliwa katika vita hivyo washirikina 70, na Ali aliua nusu yao, Waislamu na Malaika waliua nusu nyingine. Na unapovirejea vitabu vya historia kama vile *Maghaazi* cha Muhammad bin Umar Waqidi na *Tarikh Ashraaf* cha Yahya bin Jabir Baladhuriy na wengineo, utajua usahihi wa hilo, achilia mbali wale aliowaua katika vita vingine visivyokuwa hivyo, kama vile vita vya Khandaki na vinginevyo, na

⁶³ Biharul-Anwar juz. 41 uk. 143 cha Allamah Majlisi.

hakuna haja ya kuirefusha mada hii, kwani kuna mengi kati ya yale ya dharura yanayojulikana, mfano elimu ya uwepo wa Makka, Misri na mfano wa hizo mbili.”⁶⁴

CHEO CHA KUMI NA MBILI

KADHI MKUU WA KWANZA KATIKA UISLAMU

Mtume ﷺ aliwataja na kuwaainisha makadhi watatu, na hakumtawalisha mwingine badala yao, na alikuwa akiwasaidia hao wakati wakiwa Yemen. Na hakika alikuwa wa kwanza wao ni Ali, na amelieleza hilo yeye mwenyewe akisema: “Mtume ﷺ alinituma mimi kuwa kadhi, nikasema: Unanipeleka mimi kwa watu wenye umri mkubwa na mimi ni mwenye umri mdogo sina elimu ya ukadhi? Basi Mtume ﷺ akaweka mkono wake juu ya kifua changu na akasema: ‘Mwenyezi Mungu (s.w.t) akufanye thabiti wewe na akusimamisha kwenye ukweli, watakapokujia wawili wenye kugombana usihukumu kwa kumsikiliza mmoja mpaka umsikilize mwingine, kwani kufanya hivyo kutakufanya wewe kupata ubainifu wa kutoa hukmu.”

⁶⁴ *Sharh Nahjul-Balaghah*. Juz. 1, uk. 41.

Ali anasema: Na ningali bado ninaendelea kuwa kadhi.⁶⁵

Na katika kitabu *Kanzul-Ummal*: Imepokewa kutoka kwa Ali ؑ amesema: Mtume ؑ alinituma kwenda kwa watu wa Yemen ili niwe kadhi wao, basi nika-sema: Ewe Mtume! Unanituma na mimi ni kijana sina elimu ya ukadhi, basi akapiga mkono wake juu ya kifua changu akasema: Ewe Mwenyezi Mungu! Uongoze moyo wake na ufanye ulimi wake useme kweli! Katika kuhukumu baina ya wawili. Ndipo nikakaa nafasi hii.⁶⁶

Na imepokewa kutoka kwa Amru bin Murrat alimsikia baba wa Bakhtari akisema: Amenisimulia yule aliyemsikia Ali ؑ akisema, kwamba: Wakati Bwana Mtume ؑ aliponituma Yemen, nilimwambia: Ewe Mtume! Unanipeleka na mimi ni mtu mwenye umri mdogo, sina elimu nyingi kuliko makadhi?! Basi akapiga mkono wake juu ya kifua changu akasema: ‘Hakika Mwenyezi Mungu ataweka uthabiti katika ulimi wako, na atauongoza moyo wako, basi sikupata taabu katika kuhukumu baina ya wawili.⁶⁷

⁶⁵ *Ghayatul-Maraam*, Juz. 5, uk. 252 cha Sayyid Hashim Bahrani.

⁶⁶ *Kanzul-Ummal*, Juz. 13, uk. 120, na. 36386.

⁶⁷ *Manaqib Ali bin Abi Twalib*, uk. 90-91 cha Isfahani, na. 88.

CHEO CHA KUMI NA TATU

WA KWANZA KUBEBA BENDERA YA UISLAMU

Wanahistoria wametaja kwamba Imam Ali ؑ ni mtu wa kwanza kubeba bendera ya Uislamu mbele ya Mtume ﷺ katika vita vyote na mapambano mbalimbali isipokuwa vita vya Tabuuk ambavyo hakuhudhuria; kwani mtukufu Mtume ﷺ alimwacha Madina.

Sheikh Mufid anasema: Bendera ya Makuraishi ilikuwa mkononi mwa Qusay bin Kilab, kisha ikaendelea kuwa mkononi mwa watoto wa Abdul-Mutwalib akiibeba mmoja wao kutoka miongoni mwao wakati wa vita unapowadia, mpaka Mwenyezi Mungu (s.w.t) alipomtuma Mtume Wake ﷺ hapo bendera ya Makuraishi na isiyokuwa hiyo vyote vikawa kwa Mtume ﷺ na akaviweka katika ukoo wa Hashim, akampatia bendera hiyo Ali bin Abi Twalib ؑ katika vita vya Widan. Navyo ndivyo vita vya kwanza ambavyo ilibebwa bendera ya Uislamu kwa maelekezo ya Mtume ﷺ. Kisha ikaendelea kuwa kwa Mtume katika mapambano ambayo Waislamu waliuawa kishahidi. Katika vita vya Badr ambavyo vilikuwa ni patashika kubwa, na katika vita vya Uhud bendera siku hizo ilikuwa ikishikwa na ukoo wa Abdul-Daar, basi Mtume ﷺ akampatia bendera hiyo Muswa'b bin Umeir, alipouwawa shahidi na ikashikwa na mtu ambaye

alikataliwa na makabila. Mtume ﷺ akaichukua hiyo na akampatia Ali bin Abi Twalib ؑ, basi muda huo akakusanya bendera na uongozi kwa ukoo wa Hashim mpaka leo.⁶⁸

Mufadhar amepokea kutoka kwa Abdullah bin Sammak, kutoka kwa ‘Akrama, kutoka kwa Abdullah bin Abbas amesema: Ali bin Abi Twalib ؑ ana mambo manne ambayo hanayo mtu yeyote; Ni wa kwanza katika waarabu na wasiokuwa warabu aliyeswali pamoja na Mtume ﷺ, naye ni mshika bendera katika kila mapambano ya ardhini, yeye ndiye ambaye aliyekuwa thabiti na imara pamoja na Mtume ﷺ siku ya kichapo kikali – yaani siku ya Uhud – na watu walikimbia, naye ndiye aliyemuingiza kaburini mwake.⁶⁹

Na imepokewa kutoka kwa Qitadat amesema: “Hakika Ali bin Abi Twalib ؑ alikuwa mshika bendera wa Mtume ﷺ siku ya vita vya Badri na katika vita vyote.”⁷⁰

Na akaashiria Sayyid Ja’far Murtadha Aamili idadi kubwa ya ushahidi ambao unajulisha kwamba Ali ؑ ni mbeba bendera katika kila vita na mapambano, na kati ya ushahidi na dalili hizo ni:

⁶⁸ *Irshaad*, uk. 42 cha Sheikh Mufiid.

⁶⁹ *Irshaad*, uk. 42 cha Sheikh Mufiid.

⁷⁰ *Twabaqaatul-Kubra*, Juz. 3, uk. 23 cha Ibn Sa’d, kimechapishwa na Daru Swadir, Beirut.

Imepokewa kutoka kwa Ibn Abbas amesema: Ali alikuwa ni mshika bendera ya Mtume ﷺ siku ya vita vya Badri.

Amesema (Hakam) Hakim: Na katika vita vyote.

Na imepokewa kutoka kwa Malik bin Dinar amesema: Nilimuuliza Sa'd bin Jubeir na ndugu zake kutoka kwa Qurrau: Ni nani alikuwa mshika bendera ya Bwana Mtume ﷺ? Akasema: Ali ndiye aliyekuwa mbebaji wa hiyo. Na katika andiko lingine: Hakika Malik alimuuliza Sa'd bin Jubair kuhusiana na hilo, Sa'd alighadhibika, basi Malik akamshitaki yeye kwa ndugu zake miongoni mwa wasomi, basi wakajua sababu wakasema: Hakika huyo anamuogopa Hajjaj. Basi akarudi na akamuuliza tena, akasema: Ali ndiye aliyekuwa mbebaji wa hiyo. Vivyo hivyo ndivyo ilivyopokewa kutoka kwa Abdullah bin Abbas.

Na katika andiko lingine kutoka kwa Malik bin Dinar amesema: Nilimuuliza Sa'd bin Jubair: Ni nani alikuwa mbebaji bendera ya Mtume ﷺ? Akasema: Hakika wewe ni mjanja unajifanya huelewi. Ma'bad Juhani akaniambia: Mimi ninakuhabarisha: Ibn Masirat Al-Abusi alikuwa akiibeba hiyo katika matembezi ya amani, na inapokuwa wakati wa mapigano huichukua hiyo Ali bin Abi Twalib.

Na imepokewa kutoka kwa Jabir amesema: Walisema: Ewe Mtume! Ni nani atabeba bendera yako Siku

ya Kiyama? Akasema: Hakuna mwingine atakayeibeba hiyo Siku ya Kiyama ila ni yule ambaye aliyekuwa akiibeba duniani ambaye ni Ali bin Abi Twalib!!

Na katika andiko lingine imekuja: Ameeleza kwa vitambaa badala ya bendera.

Na wakati ambapo Sa'd bin Abi Waqas alipopita kwa mtu ambaye alikuwa akimtukana Ali huko Madina, huku watu wakiwa pembezoni mwake, alisimama kwake na akasema: "Ewe jamaa! Kwa nini unamtukana Ali bin Abi Twalib? Je, hakuwa ni wa kwanza kuukubali Uislamu? Je, hakuwa ni wa kwanza kuswali pamoja na Mtume ﷺ na je, hakuwa yeye aliyeipa kinyongo dunia zaidi kuliko watu wengine?" Akaendelea kutaja mpaka aliposema: "Je, hakuwa ni mshika bendera ya Mtume ﷺ katika vita vyake?" Na dhahiri ya maneno yake ni hii: Hakika hayo ni katika mambo ambayo ni mahsusi kwake ﷺ.

Na imepokewa kutoka kwa Maqdam amesema: Hakika bendera ya Mtume ﷺ ilikuwa ikishikwa na Ali bin Abi Twalib ﷺ, na bendera ya Answari ilikuwa ikishikwa na Sa'd bin Ubada, na mapigano yanapokuwa yamepamba moto, Bwana Mtume ﷺ alikuwa chini ya bendera ya Answari.

Na imepokewa kutoka kwa Aamir amesema: Hakika bendera ya Mtume ﷺ ilikuwa ikishikwa na Ali bin Abi Twalib, na kwa Answari ilikuwa ni kwa yeyote

yule. Na hakika inaweza kusemwa: Hakika maandiko haya mawili yaliyopokewa hayajulishi kwa hakika na uwazi kwamba hakika bendera daima ilikuwa ikishi-kwa na Ali عليه السلام, ijapokuwa inawezekana kusema: Hakika dhahiri inaonesha hivyo.

Na imepokewa kutoka kwa Tha'laba bin Abi Malik amesema: Sa'd bin Ubada alikuwa ni mshika bendera ya Mtume ﷺ katika sehemu zote, na unapofika wakati wa vita huichukua Ali bin Abi Twalib.

Ibn Hamza amesema: Na je, amenukuu yeyote miongoni mwa wasomi: Hakika Ali alikuwa ni kiongozi wake jeshini? Na katika hadithi ya ukumbusho: Hakika Ali عليه السلام amesema: Ninawakumbusheni kwa Mwenyezi Mungu, je yupo miongoni mwenu yeyote mwingine asiyekuwa mimi ambaye ni mbebaji bendera ya Mtume ﷺ tangu siku ambayo Mwenyezi Mungu aliyomtuma yeye mpaka siku alipomchukua?! Wakasema: Hakuna shaka hakuna mwingine ila ni wewe.⁷¹

Na maandiko haya na mengineyo yanajulisha kwamba Ali عليه السلام alikuwa mtu wa kwanza kubeba bendera ya Uislamu, na kiongozi wa kikosi katika mapigano na vita.

⁷¹ *As-Sahihu Min Siirat Nabii 'Aadham* ﷺ Juz. 7, uk. 99-102 cha Sayyid Ja'far Murtadha 'Amiliy.

CHEO CHA KUMI NA NNE

KHALIFA WA KWANZA WA BANI HASHIM

Imam Ali عليه السلام ni khalifa wa kwanza wa Bani Hashim, bali ni khalifa wa kwanza katika kizazi cha Hashim, basi zimekusanyika kwake sifa zote zilizokuwa mashuhuri kwayo familia hii tukufu ya kiarabu. Na baba yake ni Abu Twalib bin Abdul-Mutwalib bin Hashim bwana wa kusujudu na chifu wa Makuraishi.

Ama mama yake ni Fatuma bint Asad bin Hashim, huyu ni mwanamke muumini ambaye ni miongoni mwa wale wa mwanzo waliotangulia kuukubali Uislamu, akimlea Mtume ﷺ baada ya kufariki mama yake Bibi Amina bint Wahab, naye (Mtume) akiwa hajafikia umri wa miaka sita.

Na hakushika mwingine ukhalifa wa Hashim baada ya Imam Ali عليه السلام isipokuwa mwanawe ambaye ni Hasan Mujtaba, na Muhammad Amin bin Harun Rashid, na mama yake ni Zubeidah bint Ja'far bin Abu Ja'far Mansur.

CHEO CHA KUMI NA TANO

MTU WA KWANZA KUANDIKA VITABU KATIKA UISLAMU

Imam Ali ؑ huhesabiwa kuwa ni mtu wa kwanza kuandika vitabu katika Uislamu, na huzingatiwa kitabu *Nahjul-Balaghah* ambacho Sharifu Ridhawi amekikusanya na kukiandika, ndani yake zinapatikana hotuba za Imam Ali ؑ, vitabu vyake, barua zake, mawaidha yake na hekima mashuhuri zinazohusishwa na Imam Ali ؑ.

Kama ambavyo vitabu vya historia na sira vimea-shiria uwepo wa kitabu cha faradhi, au faradhi za Ali ؑ, na ambacho kilikuwa kwa Maimamu wa Ahlul-Bayt ؑ, na hakika taarifa hiyo imepokewa kutoka kwa watu waaminifu wakweli pamoja na wanafunzi wao wenye fadhila.

Na huzingatiwa ule waraka aliyomwandikia aliyekuwa gavana wake wa Misri Malik Ashtar, kuwa ni miongoni mwa mikataba na mwongozo wa kila la lazima katika masuala ya idara na mambo ya serikali. Kama pia alivyopokea na kukusanya Ali bin Raajih kutoka kwa Imam Ali ؑ; kitabu katika milango ya fikih. Ama Nasai yeye amekusanya yale ambayo yaliyohusishwa na Imam Ali ؑ kutokana na hadithi

na riwaya mbalimbali katika kitabu alichokiita *Musnad Ali...* na vitabu vinginevyo.

CHEO CHA KUMI NA SITA

MTU WA KWANZA KUWEKA ELIMU YA KANUNI ZA LUGHA YA KIARABU

Miongoni mwa mambo maarufu kwa wanahistoria ni kwamba mtu wa kwanza kuweka elimu ya Nahwu na akaasisi kanuni zake, na akaweka matawi yake na kubainisha mipaka yake, ni Imam Ali عليه السلام. Na hakika amechukua kutoka kwake Abu As-wad Duwaly (Dhulam bin Amru) na akaipanua na kuweka matawi yake, pia akafuata njia ya mfano wake basi ikaitwa elimu ya Nahwu (mfano).

Sayyid Muhsin Amin (r.a) amesema: Mtu wa kwanza kuweka misingi ya elimu ya Nahwu kwa makubaliano ya wapokezi wa hadithi pamoja na wasomi ni Amirul-Muuminina Ali bin Abi Twalib عليه السلام, na akamfundisha Abu As-wad Duwaly Dhulam bin Amru mmoja wa mabwana wa kizazi kilichokuja baada ya masahaba. Na Abu As-wad akaongeza, akapanua na akaweka matawi zaidi kwa muongozo, maelekezo na vidokezo vya Ali عليه السلام.⁷²

⁷² : *Ayaan Shi'ah*, Juz. 1, uk. 230 cha Sayyid Muhsin Amiin.

Na akaongeza kusema: “Na sahihi ni kwamba mtu wa awali kuweka elimu ya Nahwu ni Ali bin Abi Twalib kwa sababu hadithi zote zinaegemezwa kwa Abu As-wad Duwaliy. Na Abu As-wad Duwaliy anaegemezea kwa Ali. Hakika imepokewa kutoka kwa Abu As-wad Duwaliy kwamba aliulizwa: Elimu hii umeipata wapi? Akasema: Nimepata misingi na mipaka yake kutoka kwa Ali bin Abi Twalib. Na wakachukua kutoka kwa Abu As-wad Duwaliy, Anbusat Fiil, Maymuna ‘Aqran, Nasr bin ‘Aswim, Abdul-Rahman bin Hurmiz na Yahya bin Ya’mar.

Na ibn Nadim amesema: Wamesema baadhi ya wana-zuoni: Hakika Nasr bin ‘Aswim alichukua kutoka kwa Abu As-wad. Na katika kitabu *Bughyat Wia’t* kutoka kwa Yaquut amesema: Nasr alikuwa akiegemezea kwa Abu As-wad katika masuala ya Qur’ani na Nahwu.

Na imeelezwa kutoka kwa Abu Anbaari wakati akitoa hotuba ya ufafanuzi na maelezo juu ya kitabu cha Sibawayh, alisema kwamba hakika usomaji wa Aya:

“..... أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ.....”

“Hakika Mwenyezi Mungu amejitoa na washirikina na pia Mtume Wake.”⁷³

⁷³ Surat At-Tawba 9:3.

Ulifanywa kwa irabu ya kasra (i) katika zama za Mtume ﷺ, hivyo akamwamuru Amirul-Muuminina ﷺ aweke elimu ya Nahw, basi Abu As-wad Duwaliy akajua visimamishaji (visababishi) na vifunganishi na kuweka irabu za kiarabu. Na alikuwa pale anapopatawa na mushkeli hurejea kwa Amirul-Muuminina, humpelekea yeye ﷺ naye husahihisha tatizo husika.

Na kusema kuwa ilikuwa hivyo katika zama za Mtume ﷺ pamoja na kuwapo wale waliosema kwamba hiyo ni habari ya pekee, kunapingwa na madai ya kwamba katika zama hizo lugha ya kiarabu ilikuwa yenye kukingwa na kulindwa kutokana na makosa, na hakika si vinginevyo bali ni kwamba imezuka elimu hii baada ya kuchanganyika kati ya waarabu na wasiokuwa waarabu.”⁷⁴

Na Allamah Qaftwi ametaja katika kitabu (*Inbaahu Ruwwat ‘ala Anbai Najaat*) amesema: Na watu wa Misri wengi wao wanaona baada ya nukuu na usahihishaji, hakika mtu wa kwanza kuweka Nahwu ni Ali bin Abi Twalib (*karramallahu Wajhahu*) na Abu As-wad Duwaliy akachukua kutoka kwake, na Nasr bin ‘Aswim Baswriy akachukua kutoka kwa Abu As-wad Dawaliy. Na akachukua kutoka kwa Nasr Abu Amru bin ‘Ala Baswriy, na akachukua Khalil bin Ahmad kutoka kwa Abu Amru, na akachukua Sibawayh Abu Bashar Amru bin ‘Qanbar

⁷⁴ ‘*Ayaan Shi’ah*, Juz. 1, uk. 233 cha Sayyid Muhsin Amiin.

kutoka kwa Abu Amru. Na akachukua Abu Hasan Sai'd bin Mus'adat Akhflash Awsat kutoka kwa Sibawayh. Na akachukua Abu Uthman Bakr bin Muhammad Maazani Shaybani na Abu Amru Jurmi kutoka kwa Akhflash. Na amechukua Abu Abbas Muhammad bin Yazid Mubrad kutoka kwa Maazani na Jurmi. Na alichukua Abu Is-haaq Zajaj na Abu Bakr bin Siraj kutoka kwa Mabrad. Na akachukua Abu Ali Hasan bin Abdil-Ghaffar Farsi kutoka kwa Ibn Saraj. Na akachukua Abu Hasan Ali bin Isa Rabii' kutoka kwa Farsi.

Na akachukua Abu Nasr Qasim bin Mubashir Waasitwi kutoka kwa Rabii'. Na akachukua Tahir bin Ahmad bin Bashadh Misri kutoka kwa Ibn Mubashir, pia akachukua Abu Ja'far Nuhas Ahmad bin Ismail Misri kutoka kwa Abu Zujaj. Na akachukua Abu Bakr Adfaii' kutoka kwa Nuhas, na akachukua Abu Hasan Ali bin Ibrahim Hawfi kutoka kwa Adfaii'. Na akachukua Tahir bin Ahmad bin Babashadh Nahwi kutoka kwa Hawfi, na akachukua Abu Abdullah Muhammad bin Barakat Nahwi Masri kutoka kwa Ibn Babashadh. Na akachukua mwingine Abu Muhammad bin Bariy kutoka kwa Ibn Barakat, na wakachukua watu wengi kutokana na wasomi wa watu wa Misri na watu wengine waliokuja kwake kutoka Morocco kutoka kwa Ibn Bariy. Na inatoka katika sehemu yake chuo kikuu cha Amru bin 'Aswi na mwanafunzi wake Sheikh Abu Husein Nahwi

Misri Manbuz Bikhar Fiil na alikufa takribani mwaka wa 620.⁷⁵

Na Ibn Abi Hadid Mu'tazili akabainisha katika jukumu la Imam Ali ؑ katika kuasisi elimu ya Nahwu akasema: "Na linalojulikana ni kwamba; elimu ya Nahwu na lugha ya kiarabu, hakika watu wote wamejua hilo kwamba muasisi na mwanzilishi wa elimu hiyo ni yeye, na Abu As-wad Duwaliy akaiendeleza, akaipanua na akakusanya misingi yake. Kwa ujumla maneno yote hutokana na vitu vitatu:

Jina, kitendo na herufi. Na miongoni mwa hizo ni; kuligawa neno lile linalojulikana na lisilojulikana, na kuligawanya katika irabu nazo ni dhwammu (U), naswbu (A), jarru (I) na jazmu (saakin), na hili linakaribia kuungana na muujiza, kwa sababu nguvu ya viumbe haitekelezi ipasavyo utendaji huu, wala kufikia uchimbuaji huu wa elimu."⁷⁶

Na ametaja Abu As-wad Duwaliy sababu iliyomfanya Imam Ali ؑ kuweka elimu ya Nahwu akasema: Niliingia kwa Amirul-Muuminina Ali ؑ basi nika muona ameinama akiwa mwenye kutafakari, nika muuliza: Ewe Amirul-Muuminina unatafakari kitu gani? Akasema: Nimesikia katika mji wenu makosa,

⁷⁵ *Sharh Ihqaaq Haqq*. Juz. 8, uk. 10 cha Sayyid Mar-'ashi Najafii.

⁷⁶ *Sharh Nahjul-Balaghah*, Juz. 1, uk. 38 cha Ibn Abi Hadid.

basi ninataka kuandika kitabu katika misingi ya kiarabu. Nikasema: Ikiwa utafanya hivyo utaibakisha kwetu lugha ya kiarabu. Baada ya kupita siku kadhaa nikaenda kwake, akanipatia kurasa ndani yake kuna maandiko haya: *Bismillah Rahman Rahiim*, maneno yote ni jina, kitendo na herufi, jina ni lile linalojulisha kinachoitwa, na kitendo ni kile kinachoelezea harakati ya kiitwacho, na herufi ni kile kinachoelezea maana sio ya jina wala ya kitendo. Kisha akasema: basi fuata hivi na zidisha katika yale ambayo yaliyopatikana kwako.

Na jua kwamba vitu ni vitatu; dhahiri, kilichojificha na kitu ambacho sio cha dhahiri wala kilichojificha, kwa hakika wasomi wanapendelea na kutoa kipaumbele katika kujua yale yasiyojificha wala ya dhahiri. Basi nikakusanya vitu, nikampelekea na kumuonesha yeye, basi ikawa kutokana na hivyo herufi za naswbu (zenye kufanya jina liwe na irabu A), nikataja baadhi ya hayo; *inna, anna, layta, la'lla* na *ka-anna*, na wala sikuitaja *lakinna*, akasema: Kwa nini umeiacha? Nikasema: Sikuihesabu kati ya hizo. Akasema: Bali hiyo ni kati ya hizo, basi iongeze hiyo.⁷⁷

Na Abu Barakan Anbari ametaja katika kitabu *Nuzhatul-Awliyaai*: Hakika Abu As-wad Duwaliy alisema: Nikaingia kwa Amirul-Muuminina Ali bin

⁷⁷ *Sharh Ihqaqul-Haqq*, Juz. 8, uk. 11 cha Sayyid Mar-'ashi Najafii

Abi Twalib nikakuta mkononi mwake kuna karatasi, nikamuuliza: Ewe Amiral-Muuminina ni nini hicho? Akasema: Hakika mimi nimefikiria maneno ya kiara-bu nimeyakuta yameharibiwa kwa kuchanganikana na hawa wekundu – yaani waajemi – basi nikataka niweke kitu ambacho watarejea kwacho na watategemea juu yake. Kisha akanipatia lile karatasi na ndani yake limeandikwa hivi: Maneno yote ni *jina*, *kitendo* na *herufi*, *jina* linatumika kuitia, na *kitendo* kinaelezea anayetolewa habari, na *herufi* ni ile inayofaidisha maana.

Akaniambia: Nenda kwa mwelekeo huu, na ongeza humo yale ambayo yamepatikana kwako. Ewe Abu As-wad, jua kwamba hakika majina yapo ya aina tatu; dhahiri, lililojificha na jina ambalo sio la dhahiri wala lililojificha. Ewe Abu As-wad hakika watu wanapendelea na kuweka kipaumbele zaidi katika yale ambayo sio ya dhahiri wala yaliyojificha, na akataka hivyo kwa jina lisilojulikana.

Akasema: Kisha nikaweka milango miwili; mmoja wa *Uunganishaji* na mwingine wa *Sifa*, kisha milango mingine miwili, wa *Kustaajabu* na wa *Kutaka kujua*, hadi ikafikia mlango wa *Inna na dada zake* isipokuwa *lakinna*. Na pindi nilipomuonesha Imam Ali ﷺ akaniamrisha niongeze *lakinna*, nikawa kila ninapoweke mlango miongoni mwa milango ya Nahw, ninamuonesha hadi ikafikia yale yanayotosheleza,

akasema: Uzuri ulioje wa nahw (mfano huu) ambao umepita. Basi ikaitwa Nahwu.⁷⁸

Na dalili juu ya hilo ni kwamba mtu wa kwanza kuweka elimu ya Nahwu ni Amirul-Muuminina Imam Ali bin Abi Twalib عليه السلام mwenye elimu nyingi na zenye aina mbalimbali na zenye kukithiri. Na yale tuliyoyasema ni yenye kutosheleza, kwani jambo hilo limekatiwa shauri na watu wote hadi watu maalum.

CHEO CHA KUMI NA SABA

MTU WA KWANZA KUASISI ELIMU YA ITIKADI

Elimu ya theolojia: Ni elimu ambayo inachunguza juu ya uthibitishaji wa misingi ya dini ya Kiislamu kwa dalili zenye kuleta faida kwa ajili ya yakini. Na elimu ya theolojia inahusiana juu ya utafiti na upitiaji wa masuala ya kiitikadi ya Kiislamu ya haki kwa kuleta dalili na kutoa hoja mbalimbali juu ya uthibitishaji wake, na majadiliano ya kauli na rai zenye kuikhtilafiana kwalo, kuhukumu dalili za maneno hayo na rai, kuthibitisha ubatili wake,

⁷⁸ *Sharh Ihqaaqul-Haqq*, Juz. 8, uk. 12 cha Sayyid Mar-'ashi Najafii.

kukosoa utata unaoizunguka, na kujibu hizo kwa nguvu ya hoja na dalili.⁷⁹

Na inazingatiwa kwamba mtu wa kwanza kuasisi elimu ya theolojia, na akabainisha misingi yake na madhumuni yake na yale yanayohusiana nayo. Naye sio mwingine bali ni Imam Ali عليه السلام, kwani anazo hotuba nyingi kuhusiana na Tawhiid, utume, uimamu, uadilifu na kiyama. Zimeenea katika vitabu kama vile; *Nahjul-Balaghah*, vitabu vya hadithi na vinginevyo.

Na hakika Sayyid Murtadha amebainisha uhakika huu kwa kauli yake:

“Jua kwamba elimu ya misingi ya tawhiid na uadilifu imechukuliwa kutoka katika maneno ya Amirul-Muuminina Ali عليه السلام na hotuba zake. Na hakika hizo zinafungamana kutokana na hayo ambayo hakuna ziada juu yake, wala lengo lingine nyuma yake. Na yule anayetafakari yale yaliyoelezwa kutokana na maneno yake atajua kwamba hakika yale yote wana-theolojia waliyoyakusanya na kuyaeleza kwa marefu na mapana baada ya uandikaji wake na ukusanyaji

⁷⁹ Khulaswat ilmu-Kalaam, uk. 33-34 cha Dr. Abdul-Haadi Fadhli, kimechapishwa na Taasisi ya Daru Ma’rif Fiqh Islamiy, Qum, chapa ya tatu mwaka 1428 A.H – 2007 A.D.

wake, hakika si vinginevyo ila ni ufafanuzi wa sentensi hizo, na maelezo ya misingi hiyo.⁸⁰

Na Ibn Abil Hadid amesema: “Hakika elimu bora zaidi ni elimu ya kumjua Mwenyezi Mungu, kwa sababu ubora wa elimu unatokana na ubora wa kile kinachojulikana. Na kumjua yeye ﷺ ni bora zaidi katika vile vilivyopo. Basi akawa yeye ni mbora zaidi ya vile vinavyojulikana. Na kwa mujibu wa maneno yake ﷺ yamechukuliwa na kunakiliwa kutoka kwake, na kwake yeye imeishia, na kutoka kwake imeanza. Hakika Mu’tazila – ambao wao ni watu wa Tawhiid na uadilifu, na watu wa nadharia, na miongoni mwao watu wamejifundisha fani hii – ni wanafunzi wake na watu wake, kwani mkubwa wao ni Waswil bin ‘Atwai ambaye ni mwanafunzi wa Abi Hashim Abdullah bin Muhammad bin Hanafiyyat, na Abu Hashim ni mwanafunzi wa baba yake na baba yake ni mwanafunzi wa Imam Ali ﷺ.

Na ama ‘Ashai’ra, hakika wao wanamfuata Abu Hasan Ali bin Ismail ibn Abi Bashir Ash’ari, naye ni mwanafunzi wa Abu Ali Jubai, na Abu Ali ni mmoja wa masheikh wa Mu’tazila, basi Ash’ariya wanamfuata katika mambo ya akhera ustadh Mu’tazila na mwalimu wao, naye ni Ali bin Abi Twalib ﷺ. Na

⁸⁰ *Al-Aamali*, Juz. 1, uk. 162-163 cha Sayyid Murtadha, kimechapishwa na Taasisi ya ‘Aswriyyat, Beirut, chapa ya pili mwaka 1425 A.H – 2004 A.D.

ama Imamiyya na Zaydiyya basi ufuataji wao kwake ni wa dhahiri.⁸¹

Na kila yule aliyesoma hotuba za Imam Ali ؑ katika misingi ya elimu ya theolojia na itikadi anakata shauri kwamba hakika yeye ni mtu wa kwanza kuasisi elimu ya theolojia katika Uislamu, na hajatanguliwa na yeyote katika hilo, na hatoweza yeyote kurandana na kuwa sawa sawa naye.

CHEO CHA KUMI NA NANE

WA KWANZA KUWEKA KATIBA ILİYOKAMILIKA YA SERIKALI YA KIISLAMU

Imam Ali ؑ alimpatia aliyekuwa walii (gavana) wake wa Misri Malik bin Ashtari katiba muhimu, namna ambayo Imam Ali ؑ alibainisha wajibu mbalimbali wa gavana kama vile kuwafanyia upole raia, na kufuatilia uwekaji wa matawi na kuwatilia muhimu wale wenye haja, na kuwatendea hisani raia, na kutenda kazi na kutoa huduma mbalimbali na kuwafanyia wao tahfifu ukali wa maisha, na kusimamisha faradhi mbalimbali, na uchungaji, ufuatiliaji maalum na uangalifu, na kutupia jicho mubashara juu

⁸¹ *Sharh Nahjul-Balaghah*, Juz. 1, uk. 35-36.

ya mambo ya watu, na kusafisha uchafu mbaya... na mengineyo miongoni mwa wajibu mbalimbali na majukumu tofauti ya gavana.”

Kisha Imam Ali ؑ akabainisha kuhusu watumishi wa serikali, udharura wa kuchagua wale wenye kustahiki kwa kazi husika, na kuwapatia riziki hao, na kuchunga kazi zao na uzuri wa kazi zao, pia kumwadhibu mwenye kufanya hiyana na kuzembea kutekeleza yale yanayowapasa kutekeleza.

Ama kwa yale ambayo yanahusiana na utoaji wa hukumu, basi Imam Ali ؑ ameelezea juu ya umuhimu wa kuchagua makadhi na mahakimu wenye uwezo na kustahili kutoa hukumu, nguli na walio-bobea katika kujua hukumu ili asidhulumiwe yeyote. Aidha kutekeleza hukumu zitokazo kwa makadhi, na kuwa huru katika utoaji hukumu.

Na katika upande wa kijeshi Amirul-Muuminina ؑ amebainisha kuchagua viongozi wa askari wenye uwezo na vigezo husika, na kuwa karibu na viongozi wa jeshi, hali kadhalika kumtukuza na kumkurubisha mtenda mema kati yao, na utekelezaji wa ahadi. Na pia kutahadharisha juu ya umwagaji wa damu pasi na haki.

Na Imam Ali ؑ aliliweka wazi hilo katika ahadi kwa Malik Ashtar kuhusiana na umuhimu mkubwa wa kujua matabaka ya watu na vipaumbele vya

kijamiii, na mambo mahsusi ya kila kipaumbele na tabaka husika. Kuamiliana vizuri na jamii, na utiliaji muhimu juu ya mdororo wa kiuchumi. Aidha uimari-shaji wa ardhi, na kuhifadhi mali za umma, na kuwahasisha wafanya biashara juu ya shughuli za kibiashara zenye manufaa na tija, na kupiga vita watu kujilimbikizia mali, na kudhamini haki za kimali (dhamana ya kijamii) kwa ajili ya mafukara, masikini na wenye mahitaji maalum.

Na hivyo ndivyo tunavyomkuta Imam Ali عليه السلام. Hakika ameweka katiba iliyokamilika ya serikali ya Kiislamu. Na kwa hivyo ikawa ni ahadi yenye umu-himu mkubwa kwa watafiti, wanahistoria na waandishi wa vitabu. Hakika imetolewa maelezo mara nyingi, pamoja na ulinganishaji wake wa katiba za madola na serikali zilizotangulia, na kisha kutarjumiwa baadhi yake katika lugha mbalimbali, kwani hiyo ilipanda chati na kushamili zaidi na kwa umakini zaidi kwa ahadi ambazo zilitolewa katika historia ya Kiislamu.

CHEO CHA KUMI NA TISA

MTU WA KWANZA KUVUNJA MASANAMU

Imam Ali عليه السلام alikuwa mtu wa kwanza kuvunja masanamu ambayo yaliwekwa juu ya Ka'ba takatifu. Kwa hakika Imam Ali عليه السلام alipanda juu ya mabega ya

Bwana Mtume ﷺ kwa lengo la kuvunja na kuyateketeza masanamu, na kitendo hicho cha uvunjaji wa masanamu hayo kilifanywa na Imam Ali عليه السلام. Na hakika Imam Ali عليه السلام alivunja masanamu mara mbili katika nyakati mbili tofauti:

Mara ya kwanza: Ilikuwa kabla ya kuhama Mtume ﷺ katika usiku wa kulala Imam Ali عليه السلام juu ya godoro la Mtukufu Mtume ﷺ. Na ambaye ameleza hadithi hiyo ni Nasaai katika kitabu chake *Khaswaiswu*, Ahmadi bin Hanbali katika *Musnad* wake, Hakim Naysabuuri katika kitabu chake *Mustadrak*, Taqi katika kitabu chake *Kanzu*, Khatiib Baghdad katika kitabu chake *Tarikh Baghdad*, na Abu Ya'li katika *Musnad* wake... na wengineo.

Na andiko la hadithi ni hili: Imepokewa kutoka kwa Ibn Abbas amesema: Mtume ﷺ aliingia Makka siku ya ukombozi, na juu ya Ka'ba yalikuwapo masanamu 360, kila mtu mmoja aliyehai miongoni mwa waarabu alikuwa na sanamu lake, na hakika Iblis aliifunga miguu yao kwa risasi, basi akaja ﷺ akiwa na fimbo akawa analisukuma sanamu moja na likiangukia usoni kwake. Na katika lafudhi nyingine; alipolisukuma liliangukia kisogoni kwake. Na katika lafudhi nyingine; na hakuliashiria mbele yake ila liliangukia kisogoni kwake, na wala hakuliashiria kisogoni kwake isipokuwa liliangukia usoni kwake, pasi na kuligusa kwa kutumia kile alichokuwa ameshika mkononi mwake, huku akisema:

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

“Na sema: Haki imefika na batili imetoweka, hakika batili ndiyo yenye kutoweka.”⁸² Mpaka akayabomoa yote.

Na katika hadithi nyingine imekuja: Basi Bwana Mtume ﷺ akalielekea jiwe (jeusi) basi akalishika, kisha akazunguka Ka’ba, na mkononi mwake kukiwa na mshale akashika mwishoni mwake, na mwishoni ni kule nchani mwa mshale, basi akaja ﷺ katika upande wake juu ya sanamu lililopo upande wa nyumba, yaani upande wa mlango wake ambalo lilikuwa likiabudiwa hilo, nalo ni: Hubal, na lilikuwa ni sanamu kubwa mno, basi Mtume ﷺ akaligonga jichoni mwake huku akisema:

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

“Na sema: Haki imefika na batili imetoweka, hakika batili ndiyo yenye kutoweka.”⁸³ Basi akaamrisha ﷺ livunjwe hilo.

Zubeir bin Awwam alimwambia Abu Sufyan: Hakika limevunjwa Habal, ama wewe ulikuwa katika siku ya Uhud katika majivuno wakati ulipodhani hakika yeye

⁸² Surat Bani Israil 17:81.

⁸³ Surat Bani Israil 17:81.

ameneemeka. Abu Sufyan akasema: Ewe Ibn Awwam! Achana na hilo, hakika mimi ninaona lau angelikuwa mungu wa Muhammad ﷺ yuko na mumgu mwingine, hali ingekuwa sio kama ilivyo. Na akaishia kwenye kisimamo cha Ibrahim, naye siku hiyo akiwa amegusana na Ka'ba.

Akasema: Imepokewa kutoka kwa Ali (*karramallahu wajhahu*) amesema: Mtume ﷺ alikwenda nami usiku mpaka tulipofika kwenye Ka'ba, akasema: Kaa, basi nikakaa upande wa Ka'ba. Mtume ﷺ akapanda juu ya mabega yangu, kisha akasema: Inuka, basi nikainuka, na alipoona udhaifu wangu chini yake, akasema: Kaa basi nikakaa, kisha akasema: "Ewe Ali! Panda juu ya mabega yangu." Basi nikafanya hivyo.

Na imekuja katika hadithi nyingine: Mtume ﷺ alimwambia Ali (*karramallahu wajhahu*): "Panda juu ya mabega yangu, na uvunje masanamu, akasema: Ewe Mtume ﷺ, bali panda wewe hakika sio vyema mimi nipande juu ya mabega yako. Akasema: "Hakika wewe huwezi kubeba uzito wa utume, basi panda wewe." Basi akakaa Mtume ﷺ hapo Ali (*karramallahu wajhahu*) akapanda juu ya mabega yake, kisha akainuka. Ali akasema: Na pindi alipoinuka nikapanda juu ya mgongo wa Ka'ba, hapo Mtume ﷺ akakaa kando, yaani akaniachia uhuru mimi pindi alipoinua. Hakika mimi lau ningelitaka niende angani ningeshika ukanda wa mbingu.

Na imekuja katika hadithi nyingine: Ali (*karramallaahu wajhahu*) aliulizwa: Vipi ilikuwa hali yako, vipi uliikuta nafsi yako wakati ulipokuwa juu ya mabega ya mtukufu Mtume ﷺ? Akasema: Hali yangu ilikuwa lau ningelitaka nishike nyota ningeweza kufanya hivyo.

Na wakati wa kupanda kwake (*karramallahu wajhahu*), Mtume ﷺ alimwambia yeye: “Rusha sanamu kubwa.” Na lilikuwa la shaba, na ikasemwa lilikuwa ni la kioo.

Na imekuja katika hadithi nyingine: Pindi alipoangusha masanamu halikubaki isipokuwa sanamu la Khuza’at limefungwa kwa vingi vya chuma. Mtume ﷺ akasema: litingishe, basi akalitingisha, naye akisoma aya hii:

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

“Na sema: Haki imefika na batili imetoweka, hakika batili ndiyo yenye kutoweka.”⁸⁴ na alienedlea kulitingisha mpaka likalegea na hapo akalibwaga chini na hatimaye likavunjika.

Ninasema: Na fuo hili la maneno linajulisha juu ya kwamba sanamu hili sio Hubal, na Hubal sio kubwa zaidi ya masanamu yao, bali hili lilikuwa ni kubwa zaidi yake, na sikulipata jina lake.

⁸⁴ Surat Bani Israil 17:81.

Na miongoni mwa yale yanayojulisha juu ya yule ambaye amevunja sanamu Hubal kwa mujibu wa kauli ya Zubeir kama ilivyotangulia kwa Abu Sufyan: Hakika Hubal ambapo wewe ulikuwa ukijifaharisha nalo siku ya Uhud limevunjwa. Akasema: Niche mimi usinigombeze, lau mungu wa Muhammad angekuwa pamoja na mungu mwingine hali isingekuwa hivyo.

Na katika kitabu *Kashaf* imekuja hivi: Basi akayaan-gusha yote, na likabakia sanamu Khuza'at juu ya Ka'ba, na lilikuwa ni la kioo cha manjano, akasema ﷺ: “Ewe Ali! Litupe chini hilo. Basi Mtume ﷺ akambeba mpaka akapanda hapo akaliangusha na akalivunja. Basi wakawa watu wa Makka wakistaa-jabu na wakisema: Hatujamuona mtu mchawi zaidi kuliko Muhammad.

Na imekuja katika kitabu *Khaswaiswu 'Ashrat*: Mwandishi wa kitabu cha *Kashaf* kuna nyongeza, nayo ni hii: Nikashuka juu ya Ka'ba, hapo nikaondoka mimi na Mtume ﷺ tukiharakisha, tukichelea kutuona yeyote miongoni mwa makuraishi. Haya maneno yake, na hili linajulisha kwamba haikuwa siku ya ukombozi wa Makka basi tafakari na zingatia.

Pili: Hakika ilikuwa ni katika ukombozi wa Makka takatifu, na hakika Zamakhshari ameeleza katika tafsiri yake *Al-Kashaf*: Pembezoni mwa Ka'ba

kulikuwa na masanamu 360, kila watu walikuwa na sanamu lao kwa makadirio yao.

Imepokewa kutoka kwa Ibn Abbas amesema: Makabila ya kiarabu yalikuwa na masanamu wakiyahiji hayo na wakichinja kwa ajili yao. Basi nyumba (Ka'ba) ikashitaki kwa Mola Wake mlezi (s.w.t) ikasema: “Ewe Mola Wangu! Mpaka lini yataendelea kuabudiwa masanamu haya pembezoni mwangu?” Basi Mwenyezi Mungu (s.w.t) akaifunulia Ka'ba: Hakika mimi nitaleta kwako zama mpya, nitajaza kwako wenye kupinda migongo wakiwa wenye kusujudu wakizunguka kwako uzungukaji wa kipanga, na wakibakia kwako kama vile ndege wakiyatamia mayai yao. Wanapasa sauti za kuitikia wito wa kutufu pembezoni mwako kwenye nyumba, haya ndiyo maneno yake.

Na Mtume ﷺ akaingia kwenye Ka'ba, yaani baada ya kumtuma Bilal hadi kwa Uthmani bin Abi Twalha ili alete ufunguo wa Ka'ba.⁸⁵ Na kulingana na rejea nyingi za kihistoria ni kwamba Mtume ﷺ alimpa Imam Ali عليه السلام jukumu kubwa katika siku ya ukombozi wa Makka nalo ni la kusimama mpaka alipopanda juu ya mabega yake na kuweza kufika juu ya Ka'ba, na alikuwa aking'oa masanamu namna ambayo kuta za nyumba zilikuwa zikitikisika, na akiyabwaga chini na yakivunjika.

⁸⁵ *Siirat Nabawiyyah*, Juz. 3, uk. 123-124 cha Ibn Hisham.

Na ameipokea Ahmad bin Hanbali na Abu Ya'li Mosuli katika *Musnad* zao, na Abu Bakr Khatib katika *Tarikh* yake, na Muhammad bin Swabah Za'farani katika kitabu *Fadhail*, na Khatib Khuwazimi katika kitabu chake *'Arbai'n*, na Abu Abdullah Natnanzi katika kitabu chake *Khaswaiswu*, na Abu Madhaa Swabiih mtumishi wa Imam Ridha عليه السلام amesema: Nilimsikia yeye akisimulia kutoka kwa baba yake kutoka kwa babu yake kuhusiana na kauli yake (s.w.t):

وَرَفَعْنَا مَكَانًا عَلِيًّا

“Na tulimuinua daraja ya juu kabisa,”⁸⁶ akasema: Iliteremka kuhusiana na Ali alipopanda juu ya mgongo wa Mtume عليه السلام ili kuondoa masanamu.⁸⁷

Na imepokewa kutoka kwa Qitadat, kutoka kwa Ibn Masiib kutoka kwa Abu Huraira amesema: Jabir ibn Abdillah aliniambia mimi: Tuliingia pamoja na Mtume عليه السلام Makka, na ndani ya nyumba kulikuwa kumezungukwa na masanamu 360 yakiabudiwa kin-yume na Mwenyezi Mungu. Basi Mtume عليه السلام aliam-risha yavunjwe hayo. Nikayaangusha yote kifudifudi, na ndani ya nyumba kulikuwa na sanamu kubwa likiitwa: Hubal. Mtume عليه السلام akamuangalia Amirul-Muuminina Ali akanwambia: Ewe Ali! Unapanda juu

⁸⁶ Surat Maryam 19:57.

⁸⁷ *Manaqib*, Juz. 2, uk. 154 cha Ibn Shahr Ashuub.

yangu au nipande juu yako ili tuliondoe Hubal juu ya mgongo wa Ka'ba.

Akasema: Ewe mjumbe wa Mwenyezi Mungu! Bali upande mgongoni kwangu. Na pindi alipokaa juu ya mgongo wangu sikuweza kuinuka kwa uzito wa utume, nikasema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu! Bali mimi nipande juu ya mgongo wako. Hapo akacheka na akateremka kisha nikapanda juu ya mgongo wake na nikatulua juu yake. Naapa kwa Yule ambaye amepasua punje ya nafaka na amemuumba binadamu; lau ningelitaka niguse mbingu ningegusa kwa mkono wangu. Basi nikaliangusha Hubal kutoka juu ya Ka'ba mpaka chini, hapo Mwenyezi Mungu ﷺ akateremsha aya: “Na sema: Haki imekuja” yaani kauli ya: La ilaha illallah, Muhammadu Rasuulullah, na “batili imetoweka” yaani imetoweka ibada ya masanamu “Hakika batili ni yenye kutoweka” yaani yenye kuondoka. Kisha akaingia ndani ya nyumba na akaswali raka mbili.⁸⁸

Na pamoja na kuwepo muingiliano baina ya hadithi mbili hizi, lakini faida na tija ni moja nayo ni; Hakika Ali ﷺ alipanda mara mbili juu ya mabega ya Mtukufu Mtume ﷺ na akavunja masanamu yaliyokuwa juu ya Ka'ba takatifu, akitangaza kuzaliwa kwa Uislamu, na kumalizika kwa ibada ya masanamu.

⁸⁸ *Al-Manaqib*, Juz. 2, uk. 154-155 cha Ibn Shahr Ashuub.

CHEO CHA ISHIRINI
WA KWANZA ALIYEZALIWA
MSIKITINI
NA KUUAWA KISHAHIDI MSIKITINI

Imam Ali ؑ alikuwa ni mtu wa kwanza kuzaliwa ndani ya Ka'ba (nyumba takatifu), na akauawa kishahidi ndani ya msikiti wa Kuufa, basi mwanzo wa uhai wake ukawa msikitini na mwisho wake msikitini!

Alizaliwa ؑ siku ya Ijumaa hali akiwa amemsujudia Mwenyezi Mungu (s.w.t) ndani ya nyumba takatifu ya Makka tukufu, na akauawa alfajiri ya siku ya Ijumaa naye akiwa anamsujudia Mwenyezi Mungu (s.w.t) ndani ya msikiti wa Kuufa, na fadhila hii hajai-pata yeyote kabla yake na hatoipata mwingine yeyote baada yake.

Na hakika mwandishi mashuhuri Abbas Mahmud 'Aqaad amelibainisha hilo kwa kauli yake: "Imam Ali alikuja duniani hali ya kuwa paji lake la uso likiwa limeandikwa shahada na alitoka katika dunia ikiwa shahada imeandikwa juu ya paji lake la uso kwa pigo la sumu, na kwa ujumla hilo halina ubishi. Halihitaji mpigaji picha wala mchunguzaji, kwani picha hiyo ya

mpiganaji katika njia ya Mwenyezi Mungu ilikuwapo mkononi mwake, moyoni mwake na akilini mwake, au ni sura ya mwenye kufa kwa ajili ya kutetea dini.

Kisha anasema: Ewe hitamu yenye kushabihiana na shahidi huyu muungwana mwenye insafu kutokana na hitimisho hili. Hakika alizaliwa kama tulivyojua ndani ya Ka'ba, na kupigwa upanga ndani ya msikiti, hiyo ni alama ya kuanza kufanana na uhai ambao umebainishwa kati ya hayo mawili kuhusiana na mwanzo wake na mwisho wake.⁸⁹

Basi Imam Ali ؑ uhai wake wote ulikuwa ni kwa ajili ya dini, pia ujumbe wake maishani mwake ulikuwa ni kazi ya kuhudumia Uislamu, na kutetea itikadi na imani. Aidha kuweka uthabiti na kuimarisha nguzo na misingi ya Uislamu, pia kujitolea muhanga kwa kitu ghali na chenye thamani kubwa, ili kuhakikisha neno la Mwenyezi Mungu linakuwa juu, na neno la makafiri linakuwa chini. Hivyo ndivyo ilivyokuwa kwa fadhila ya jihadi na kujitolea muhanga kwa ajili ya Mtume ﷺ na miongoni mwa wachache kati ya masahaba wake, na kinara wao ni Amirul-Muuminina Ali bin Abi Twalib ؑ.

⁸⁹ *Abqariyyat imam Ali ؑ*, uk. 155-156 cha Abbas Mahmud 'Uqaad.

HITIMISHO LA MISKI

Hakika sisi tunapojikumbusha baadhi ya vyeo, fadhila na mambo bora zaidi ya Imam Ali عليه السلام ambayo dhahiri shahiri aliwatangulia wengine katika kila kitu, ni juu yetu kufuata sira na nyendo zake tukufu, ili tuwe miongoni mwa wale wa mwanzo katika kila kitu. Basi ni juu ya msomaji awe ni mtu wa mwanzo katika kumsoma yeye na kuwapiku ndugu zake, mtumishi awe wa mwanzo katika kutenda mambo kwa umakini na kwa ufanisi mkubwa, pamoja na ikhlas yake katika kazi. Mfanya biashara awe wa kwanza katika kujenga vitega uchumi na miradi yenye faida ili kuendeleza jamii. Msomi wa dini awe wa kwanza katika tabia, maadili mema na mwenendo mzuri, na kijana awe mshika dini wa kwanza na kushikamana na mafundisho ya dini... na pima juu ya hayo kwa mifano mingine iliyobakia.

Na kama ambavyo watu wanapaswa wawe ni wa kwanza na wenye kuwatangulia wengine katika kila kitu, vivyo hivyo jamii, jamii iwe yenye kuzitangulia jamii zingine katika utendaji wa matendo mema, na kujenga taasisi na kuvumbua miradi mbalimbali, na jamii zingine zitakuwa za mwisho. Na ni juu yetu tuifanye jamii yetu iwe ya mwanzo na yenye kutangulia katika kila kazi ya kheri, na kuanzisha taasisi mbalimbali, na kuanzisha vituo vya elimu na utamaduni, ili kujenga uwezo endelevu wa kielimu na

kitamaduni ambao utakuwa na uwezo juu ya kuongoza jamii na kuifanya iwe yenye maendeleo kuelekea katika ukamilifu, kupata maendeleo na kuwa yenye mafanikio.

Kwa hivyo tunatekeleza kivitendo katika kumfuata Amirul-Muuminina عليه السلام. Basi mapenzi yetu na upendo wetu kwa Imam Ali عليه السلام ni lazima, kwa hivyo tusiishie tu juu ya mapenzi ya moyo, bali tupite njia yake, na tumfuate na kumuiga kwa akhlaq, madili yake na mifano yake ya hali ya juu. Baadhi ya mambo hayo ni: Kushindana na kuharakisha katika kutenda mema, matendo mazuri, na kupita njia yake katika muktadha wa upambanuzi wa kielimu, na kuwa wa juu zaidi. Aidha kuendelea kitabia na kimaadili, na kuwa na maono ya mbali katika uchaguzi wa fikra, na kufikiri kabla ya kukubali, yaani kukinai au kufuata nadharia mbalimbali. Pia kushikamana na uongozi, mapenzi na upendo kwa Amirul-Muuminina عليه السلام kikauli na kivitendo, moyoni na akilini, na katika silka na kivitendo... na katika hali hii tunakuwa ni miongoni mwa wale wenye kupita njia ya Imam Ali عليه السلام, njia ya haki, uadilifu, kheri na wema.

Na maombi yetu ya mwisho ni kumshukuru Mwenyezi Mungu, Mola Mlezi wa walimwengu. Rehema ya Mwenyezi Mungu na amani zimfikie Muhammad pamoja na kizazi chake kitoharifu.

REJEA

1. Qur'ani Tukufu.
2. *Manaḡib Ali bin Abi Twalib* ؑ, cha Abu Bakar Ahmad bin Musa bin Murduwayh Isfahani, amekufa 410 A.H, kimechapishwa na kusambazwa na Darul-Hadiith Qum, chapa ya tatu 1429 A.H.
3. *'Ayaan Shi'ah*, cha Sayyid Muhsin Amiini, amekufa 1371 A.H – 1952 A.D, kimehakikiwa na kutolewa na Sayyid Hasan Amiini, kimechapishwa na Darul-Ta'arif lil-Matbua'ti, Beirut – Lebanon, chapa ya tano mwaka 1418 A.H – 1998 A.D.
4. *Al-Kamil fi Tarikh*, cha Ibn Athiri Abu Hasan Ali bin Abi Karam Muhammad bin Muhammad bin Abdul-Karim bin Abdul-Wahid Shaybani. Amekufa 630 A.H, na kimerudiwa na kusahihishwa na Dr. Muhammad Yusuf Riqaq, kimechapishwa na Darul-Kutubil-Ilmiyya, Beirut – Lebanon, chapa ya nne mwaka 1424 A.H – 2003 A.D
5. *Usudul-Ghaabat fi Ma'rifat Swahaba*, cha Ibn Athir, Abu Hasan Ali bi Abi Karam Muhammad bin Muhammad bin Abdul-Karim Abdul-Wahid Shaybani, amekufa 630 A.H. Kimechapishwa na Darul-Kutubil-Arabi, Beirut – Lebanon.
6. *Lisaanul-Miizan*, cha Ibn Hajar Ahmad bin Ali bin Hajar Asqalani, kimechapishwa na Taasisi ya 'Aalamiy, Beirut – Lebanon, chapa ya pili 1390 A.H – 1971 A.D.

7. *Twabaqatul-Kubra*, cha Ibn Sa'd Abu Abdullah Muhammad bin Sa'd bin Munii' Baswri Baghdadi amekufa 230 A.H, kimechapishwa na Darul-Kutubil-Ilmiyya, Beirut – Lebanon, chapa ya kwanza 1410 A.H – 1990 A.D.
8. *'Uyuunul-Athar fi Finuun Maghaazi wa Shamail wa Siyar*, cha Ibn Sayyid Nnas, Muhammad bin Muhammad bin Ahmad Ya'mari Rab'i. Amekufa 734 A.H, kimechapishwa na Taasisi ya I'zzud-Diin Beirut, chapa ya mwaka 1409 A.H – 1986 A.D.
9. *Tuhaful-'Uquul an Aali Rasuul*, cha Ibn Shaybat Harrani Abu Muhammad Hasan bin Ali bin Husein, kimechapishwa na Taasisi ya A'alamiy lil-Matbu'at Beirut, chapa ya tano, mwaka 1394 A.H – 1974 A.D.
10. *Manaqib Aali Abi Twalib*, cha Ibn Shahr Ashuub Abu Ja'far Muhammad bin Ali Saruway Mazandarani, amekufa 588 A.H, kimehakikiwa na kuwekwa faharasa na Dr. Yusuf bin Buqa'i, kimechapishwa na Darul-Adhwaai, Beirut – Lebanon, chapa ya pili mwaka 1412 A.H.
11. *At-Tahswiin*, cha Ibn Tausi Abu Qasim Ali bin Musa bin Ja'far bin Muhammad Hasani. Amekufa 664 A.D, kimechapishwa na Taasisi ya Darul-Kutubi lil-Twiba'at wa Nashr Qum, chapa ya kwanza mwaka 1413 A.H.
12. *Tarikh Damishqi*, cha Ibn 'Asakir Ali bin Husein bin Hibatullah Damishqi. Amekufa 573 A.H,

- kimechapishwa na Darul-Ta'ruf, Beirut – Lebanon, chapa ya mwaka 1970 A.D.
13. *Bidayat wa Nihayah*, cha Abu Fidai Hafidh Ibn Kathir Damishqi. Amekufa 774 A.H, kimeandaliwa na kusImamiwa na Dr. Abdul-Hamiid Hindaway, kimechapishwa na maktaba ya 'Aswriyyat, Beirut – Lebanon, chapa ya mwaka 1426 A.H – 2005 A.D.
 14. *Tarikh Ibn Hisham*, cha Ibn Hisham Abu Muhammad Abdul-Malik bin Hisham Ma'afiri, kimechapishwa na maktaba ya 'Aswriyya, Beirut – Lebanon, chapa ya mwaka 1433 A.H – 2002 A.D.
 15. *Ghayatul-Maraam wa Hujjatul—Khiswam fi Ta'yiin Imam min Twariq Khaswi wal-'Aam* cha Bahrani Abu Makarim Hashim bin Sulayman bin Ismail Katkani Tawbalani, amekufa 1107 A.H, kimehakikiwa na Sayyid Ali Ashuraa, pasi na kutajwa idadi ya machapisho wala historia ya uchapishwaji.
 16. *Sharh Akhbari*, cha Tamimi Maghribi Abu Hanifa Nouman bin Muhammad bin Mansour bin Ahmad. Amekufa 363 A.H, kimehakikiwa na Sayyid Muhammad Huseini Jalali kimechapishwa na Taasisi ya Nashr Islamiy Qum.
 17. *Al-Manaqib wal Mathalib*, cha Tamimi Maghribi Abu Hanifa Nu'man bin Muhammad bin Mansour bin Ahmad, ambaye amekufa 363 A.H, kimehakikiwa na Majid bin Ahmad 'Atwiyyat,

- kimechapishwa na Taasisi ya ‘Aalamiy, Beirut – Lebanon, chapa ya kwanza mwaka 1423 A.H – 2002 A.D.
18. *Da’imul-Islam*, cha Tamimi Maghribi Abu Hanifa Nu’man bin Muhammad bin Mansour bin Ahmad. Amekufa 363 A.H. Kimechapishwa na Taasisi ya Nuru lil-Mutbu’at, Beirut – Lebanon, chapa ya kwanza mwaka 1426 A.H – 2005 A.D.
 19. *Siirat Halabiya*, cha Halabiy Shafi’ Abu Faraj Nur Diin Ali bin Ibrahim bin Ahmad. Amekufa 1044 A.H. Kimesahihishwa na Abdullah Muhammad Khalili, kimechapishwa na Durul-kutubil-Ilmiyya, Beirut, chapa ya tatu mwaka 2008 A.D.
 20. *Al-Manaqib*, cha Khuwarizmi Muwaffaq bin Ahmad bin Muhammad Makki. Amekufa 568 A.H. Kimechapishwa na Taasisi ya Nashr Islamiy Qum, chapa ya tano mwaka 1425 A.H.
 21. *Nahjul-Balaghah*, cha Imam Ali bin Abi Twalib cha Shariif Ridhawi, sherhe ya Sheikh Muhammad Abdih, kimechapishwa na Darul-Balagha, Beirut – Lebanon, chapa ya nne mwaka 1409 A.H – 1989 A.D.
 22. *Subulul-Huda fi Siirat Khayril-Ibaad*, cha Swalih Shami, kimechapishwa na Darul-Kutubil-Ilmiyya, Beirut – Lebanon, chapa ya kwanza mwaka 1414 A.H.
 23. *At-Tawhiid*, cha Saduq Abu Ja’far Muhammad bin Ali bin Husein bin Babawayh Qummi. Amekufa 381 A.H. Kimesahihishwa na kuweke-

- wa mstari wa pambizo na Sayyid Hashim Huseini Tehrani. Kimechapishwa na Darul-Ma'rifat, Beirut – Lebanon, hakijatajwa idadi ya chapa wala tarehe yake.
24. *Tarikh Twabari... Tarikh umamu wal- Muluuk*, cha Twabari Abu Ja'far Muhammad bin Jarir. Amekufa 310 A.H. Kimechapishwa na Darul-kutubil-Ilmiyyat, Beirut – Lebanon, chapa ya pili mwaka 1424 A.H – 2003 A.D.
 25. *Al-Aamali*, cha Tuusi Abu Ja'far Muhammad bin Hasan bin Ali amekufa 460 A.H, kimechapishwa na Taasisi ya Tarikh Arabi Beirut, chapa ya kwanza mwaka 1430 A.H – 2009 A.D.
 26. *As-Sahihu min Siirat Nabii 'Aadham*, cha Aamli Ja'far Murtadha, kimechapishwa na Markazi Islamiy lil-Diraasaat Beirut, chapa ya kwanza 1428 A.H – 2007 A.D.
 27. *Abqariyyat Imam Ali*, cha 'Uqaad Abbas Mahmud, kimechapishwa na Darul-Kitab Lebanon, Beirut, Lebanon, chapa ya pili mwaka 1411 A.H – 1991 A.D.
 28. *Khulaaswat Ilmul-Kalaam*, cha Fadhli Abdul-Haadi, kimechapishwa na Markaz Ghadiir lil-Diraasaat, Beirut – Lebanon, chapa ya tatu mwaka 1428 A.H – 2007 A.D.
 29. *Yanabiul-Mawaddah*, cha Qanduuzi Hanafi Sulaiman bin Ibrahim Huseini Balkhi, kimechapishwa na Taasisi ya 'Aalami lil-Matbu'aat, Beirut

- Lebanon, chapa ya kwanza mwaka 1418 A.H – 1997 A.D.
30. *Usulul-Kaafi*, cha Kulayni Muhammad bin Yakub. Amekufa 329 A.H. Kimesahihishwa na kuwekwa mstari wa pambizo na Sheikh Muhammad Ja'far Shams Diin, kimechapishwa na Darul-Ta'aruf lil-Matbu'aat, Beirut – Lebanon, chapa ya mwaka 1419 A.H – 1998 A.D.
31. *Biharul-Anwar*, cha Majlisi Muhammad Baqir bin Muhammad Taqi, kimechapishwa na Taasisi ya Ahlul-Bayt, chapa ya nne mwaka 1409 A.H – 1989 A.D.
32. *Aamalu-Murtadha: Ghurarul-Fawaid wa Durarul-Qalaid*, cha Murtadha Ali bin Husein Mousawi Alawi amekufa 436 A.H, kimechapishwa na Maktabat 'Aswriyyat, Beirut – Lebanon, chapa ya kwanza mwaka 1425 A.H – 2004 A.D.
33. *Sharhu Ihqaqul-Haqq*, cha Mar'ashi Najafi, Sayyid Shahab Diin, ambaye amekufa 1411 A.H, kimechapishwa na Manshuurat maktaba ya Ayatullah 'Udhma Mar-'ashi Qum, chapa ya kwanza 1415 A.H.
34. *Irshaad*, cha Mufiid Abu Abdullah Muhammad bin Muhammad bin Nu'man 'Abkariy Baghdadi. Amekufa 413 A.H. Kimechapishwa na Taasisi ya Tarikh Arabi, Beirut – Lebanon, chapa ya kwanza, tarehe ya kuchapishwa haikutajwa.
35. *Khaswaiswu Amirul-Muuminina Ali bin Abi Twalib*, cha Nasaai Abu Abdul-Rahman Ahmad

- bin Shuaib. Amekufa 303 A.H. Kimechapishwa na maktaba ya 'Aswriyyat, Beirut – Lebanon, chapa ya mwaka 1424 A.H – 2003 A.D.
36. *Mustadrak 'Ala Sahihayn*, cha Naysabuuri Abu Abdullah Muhammad bin Abdullah, kimechapishwa na Darul-Kutubil-Ilmiyyat, Beirut – Lebanon, chapa ya pili mwaka 1422 A.H – 2002 A.D.
37. *Kanzul-Ummal fi Sunnan Aq-waal wal-Af-'aal*, cha Muttaqi Hindi 'Alau Diin Ali Muttaqi bin Hassam Diin, kimechapishwa na Taasisi ya Risaalat, Beirut – Lebanon, chapa ya mwaka 1409 A.H, - 1989 A.D, haikutajwa idadi ya matoleo na machapisho yake.

VYEO ISHIRINI VYA IMAM ALI (A.S.) ALIVYOWATANGULIA WENGINE

Vitabu vingi vya historia na hadithi vinabainisha suala la kutangulia kwa Imam Ali (a.s.) katika Uislamu kwa mambo mengi, na miongoni mwa mambo ya fahari kwa Imam Ali (a.s.) ni kule kutangulia kwake katika Uislamu wenyewe, yaani kumkubali na kumwamini Mtume Muhammad (s.a.w.w.) tangu siku ya kwanza ulipoteremka Wahyi kwa Mtukufu Mtume (s.a.w.w.). Aidha pia kuswali nyuma yake na kusimama pamoja naye katika raha na shida.

Imam Ali (a.s.) ni wa mwanzo kati ya wale waliomwamini Bwana Mtume (s.a.w.w.), kama vile alivyokuwa wa awali na aliyewatangulia watu wengine wote katika kila jambo la kheri.

Tunapopekua na kuperuzi kurasa mbalimbali za historia kuhusu Imam Ali (a.s.), tunakuta kwamba yeye ni wa mwanzo katika kila kitu. Yeye ni mtu wa mwanzo kuukubali Uislamu, wa mwanzo kuswali pamoja na Bwana Mtume (s.a.w.w.). Ni Imam wa mwanzo katika Uislamu, mtu wa kwanza kupewa lakabu ya Amirul-Muuminina (Kiongozi wa Waumini), mtu wa kwanza aliyekusanya Qur'ani Tukufu na akaweka misingi ya elimu zake.

Kimetolewa na kuchapishwa na:

Al-Itrah Foundation

S.L.P. 19701 Dar es Salaam, Tanzania

Simu: +255 22 2110640 / 2127555

Barua Pepe: alitrah@yahoo.com

Tavuti: www.ibn-tv.com

Vitabu mtandaoni: www.alitrah.info/ebooks/

Cover Design: www.emucolor.com

VYEO ISHIRINI VYA IMAM ALI (A.S.) ALIVYOWATANGULIA WENGINE